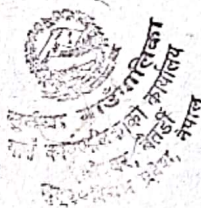

सुर्नया गाउँकार्यपालिका राजपत्र भाग २ खण्ड ७ संख्या ३ मिति २०८१/१०/१४

सुर्नया गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, रौलेश्वर, बैतडी
सुदूरपश्चिम प्रदेश, नेपाल

सुर्नया गाउँपालिकाबाट प्रकाशित
खण्ड ७ संख्या ३ मिति २०८१/१०/१४
भाग-२
सुर्नया गाउँपालिका
बाल विवाह अन्त्यका लागि स्थानीय रणनीति
र
कार्ययोजना, २०८१

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीतिक २०८१/१०/१४

सुनया गाउँपालिका
सुनया गाउँपालिका

सुनया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति-२०८१-२

लेखन तथा सम्पादन: परामर्शदाता श्री देवीलाल उपाध्याय
२. एन.एक.सी.सी. प्रदेश संयोजक : श्री विनय चौधरी
१. यु.एन.एक.पी.ए. जिल्ला संयोजक : श्री खोन्द भट्ट
प्राविधिक सहयोग :

४. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत: श्री लोण राज जोशी
३. गाउँपालिका प्रवक्ता : श्री प्रताप महरा
२. गाउँपालिका उपाध्यक्ष: श्री मन्यु महरा (बोहरा)
१. गाउँपालिका अध्यक्ष: श्री अमर बहादुर कुँवर

सल्लाहकार :

५. सदस्य : यशराज धामी शिक्षा सहजकर्ता
४. सदस्य : सरस्वती विष्ट शिक्षा सहजकर्ता
३. सदस्य : निर्मला चन्द महिला बालबालिका शाखा प्रमुख
२. सदस्य : राम सिंह महरा स्वास्थ्य शाखा प्रमुख
१. संयोजक : श्री टंक प्रसाद अवस्थी शिक्षा शाखा प्रमुख

मस्योदा प्राविधिक कार्य समूह :

सुएको छ ।

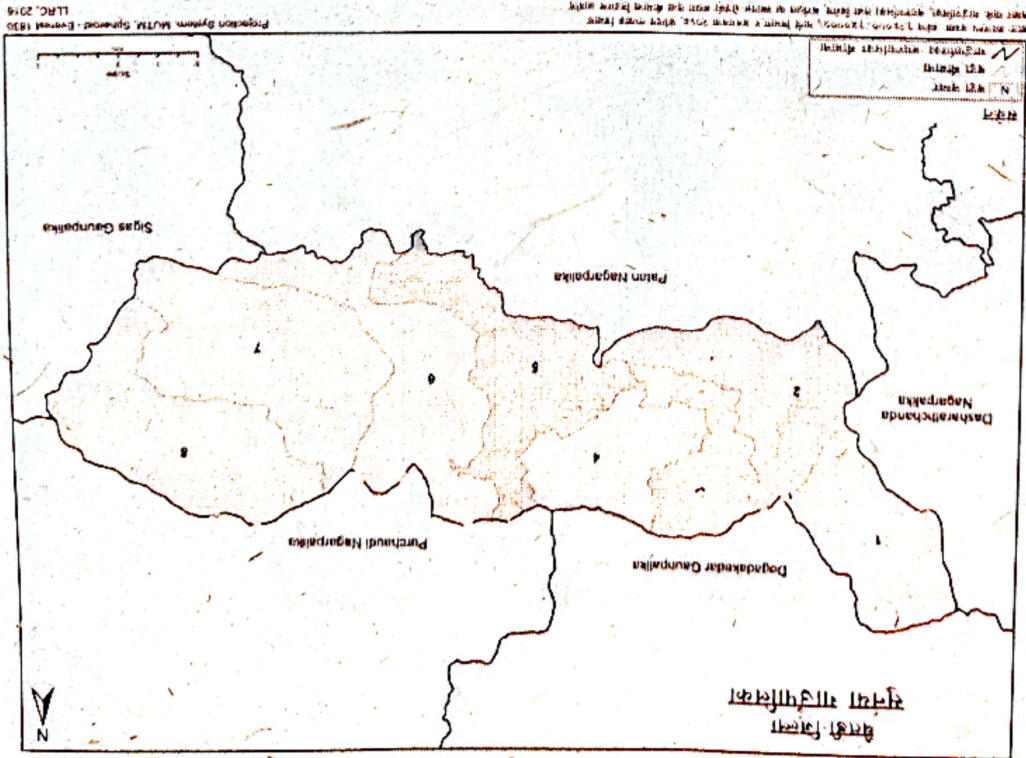
यो प्रकाशन नेपाल सरकार, सुनया गाउँपालिका, एन.एक.सी.सी./यु.एन.एक.पी.ए.को सहकार्यमा प्रकाशित

प्राविधिक अधिकार: सुनया गाउँपालिका, बौतडी

प्रकाशन मिति २०८१ मंसिर

बाल विवाह अन्त्यका लागि स्थानीय रणनीति २०८१

छपाई प्रति : .....

सुन्या गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति - २०८१-३

मन्त्रालय
सुन्या गाउँपालिका
११.११.२०८१

- विषय सूची
१. प्रस्तावना
  २. अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धता
  ३. राष्ट्रिय नीति तथा कानून
  ४. सुन्या गाउँपालिकाको बाल विवाहको अवस्था, नीति, रणनीति एवं योजनाहरू
  ५. रणनीतिको औचित्य
  ६. रणनीतिको सिद्धान्तहरू
  ७. रणनीति तर्जुमा प्रक्रिया
  ८. रणनीतिको दूरदर्ष्टि
  ९. रणनीतिको ध्येय
  १०. रणनीतिको लक्ष्य
  ११. रणनीतिको उद्देश्यहरू
  १२. रणनीति तथा कार्यानीति
  १३. रणनीतिको अपेक्षित उपलब्धिहरू
  १४. अनुगमन र मूल्यांकन
  १५. संस्थानगत संरचना
  १६. रणनीति कार्यान्वयनका लागि सरकारी/राज्यको भूमिका
  १७. सहकार्य तथा समन्वय
  १८. स्रोत व्यवस्थापन
  १९. विस्तृत कार्ययोजना

बाल विवाह अन्तर्गत लैंगिक स्थानीय स्थिति

१

काठमाडौं, २०८१

गाउँ कार्यपालिका वडा स्वीकृत मिति २०८०/०९/०९
प्रमाणिकरण मिति २०८०/०९/०९

१. प्रस्तावना :

बाल विवाह एक गम्भीर सामाजिक समस्या हो, जसले बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक, सामाजिक, र आर्थिक भविष्यलाई प्रतिकूल रूपमा असर पुर्याउँछ। बाल विवाहले बालिकाहरूको शिक्षामा अवरोध पुर्याउँछ, उनीहरूको स्वास्थ्य जोखिम बढाउँछ, र गरिबीको चक्रलाई कायम राख्छ। विशेषगरी ग्रामीण तथा कम विकसित क्षेत्रहरूमा बाल विवाहको दर अझ बढी देखिन्छ, जसले समाजको समग्र विकासमा बाधा पुर्याइरहेको छ। बाल विवाहको कारण जटिल र बहुआयामिक छन्। गरिबी, अशिक्षा, लैंगिक असमानता, र सांस्कृतिक मान्यता यस समस्याका मुख्य कारकहरू हुन्। यस्ता चुनौतीहरूको समाधानका लागि एक दीर्घकालिन, समग्र र बहु-आयामिक रणनीति आवश्यक छ, जसमा शिक्षा, स्वास्थ्य, र सामाजिक संरचनामा परिवर्तन गराउन सकिने। यस रणनीतिको उद्देश्य समाजका सबै तहमा बाल विवाहको हानिकारक प्रभावको बारेमा सचेतना फैलाउनु, कानूनी कार्यान्वयनलाई कडा बनाउनु, र बालिकाहरूलाई अधिकार सहितको जीवनयापनको अवसर प्रदान गर्नु हो। यो रणनीति सरकार, गैरसरकारी संस्था, सामुदायिक संस्था, र समाजका विभिन्न समूहहरूको बीचको सहकार्यद्वारा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिनेछ। बाल विवाह अन्तर्गत स्थानीय शिक्षाको पहुँच सुधार, कानूनी सुदृढीकरण, जनचेतना अभिवृद्धि, र आर्थिक संशोधनमा फोकस बालबालिकाको अधिकार, शिक्षा, स्वास्थ्य र लैंगिक समानतालाई प्रबर्द्धन गर्ने दिगो विकासका लक्ष्यहरू, विशेष गरी बालबालिकाको अधिकार, शिक्षा, स्वास्थ्य र लैंगिक समानतालाई प्रबर्द्धन गर्ने महत्वपूर्ण आधारभूत हुनेछ। समग्रमा, बाल विवाह अन्तर्गत संशोधन, सामाजिक, र लैंगिक हस्तक्षेप आवश्यक छ, जसले बालबालिकाको उच्च भविष्य र समाजको दीर्घकालिन प्रगतिमा योगदान पुर्याउन सकिनेछ।

२. अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धता :

बाल विवाह विरुद्धको लडाइँमा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा धेरै कानूनी, नीतिक, र नीतिगत प्रतिवद्धताहरू विकसित भएका छन्। बाल विवाहले बालबालिकाको शिक्षा, स्वास्थ्य, अधिकार र भविष्यलाई प्रत्यक्ष प्रभाव पार्छ, त्यसैले विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, सन्धीता र परवर्द्धन बाल विवाह अन्तर्गत उद्देश्यले प्रतिवद्ध भएका छन्। मुख्य अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरू यस प्रकार छन्:

क. संयुक्त राष्ट्रसंघको बाल अधिकार महासन्धि (Convention on the Rights of the Child, CRC-1989): यो सन्धिले सबै बालबालिकाको अधिकारलाई सुरक्षित राख्छ, उनीहरूको स्वास्थ्य, शिक्षा, र बालविवाहजस्ता हानिकारक प्रथाबाट रक्षा गर्न रोज्यलाई बाध्यकारी बनाएको छ। यस सन्धिले १८ वर्षभन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई बालविवाह गर्ने नपार्ने कुरा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्छ भने हाम्रो देशको कानूनले २० वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिकालाई बालविवाह गर्ने नपार्ने कुरा नेपाल बाल अधिकार महासन्धि लगायत मानव अधिकार सन्धी अन्य महासन्धिको पक्षधर राष्ट्र पनि हो।

ख. दिगो विकास लक्ष्य (Sustainable Development Goals - SDGs): SDG लक्ष्य ५.३ अन्तर्गत बाल विवाह, बलात्कार, र अन्य हानिकारक प्रथा अन्तर्गत प्रतिवद्धता गरिएको छ। २०३० सम्म बाल विवाहको प्रचलन समाप्त गर्ने लक्ष्य यसले लिएको छ।

ग. महिला विरुद्ध उन्मूलन सन्धी घोषणा (Declaration on the Elimination of Violence against Women - 1993): यस घोषणामा बालविवाहलाई महिलासमक्ष हुने हिसाका रूपमा परिभाषित गर्दै, यो अन्तर्गत कानूनी र सामाजिक कदम चाल्न आग्रह गरिएको छ।

घ. बेइजिङ घोषणा र कार्रवाई (Beijing Declaration and Platform for Action - 1995): महिलाहरूका लागि विश्वव्यापी अधिकारलाई बढावा दिन र हानिकारक प्रथाहरूलाई रोक्न यो घोषणाले महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ। यसले बाल विवाहलाई लिंग आधारित हिंसाको एक प्रकार मान्दै यसको अन्त्यको लागि सबै देशहरूलाई कदम चाल्न निर्देशन दिएको छ।

ङ. UNICEF र UNFPA को बाल विवाह अन्तर्गत विश्वव्यापी पहल (Global Programme to End Child Marriage): संयुक्त राष्ट्रसंघको यी दुई निकायले बाल विवाहलाई रोक्नका लागि संयुक्त प्रयास गर्दै विश्वभरि अभियान सञ्चालन गरिरहेका छन्। यो पहलले बालविवाह अन्तर्गत निर्माण, कानूनी सुधार, र समुदाय-स्तरमा सचेतना बढाउने काम गर्छ।

सुन्या गाउँपालिका बालविवाह अन्तर्गत स्थानीय - २०८१-२

आमर वडा नं. १, खप्तड

amg

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

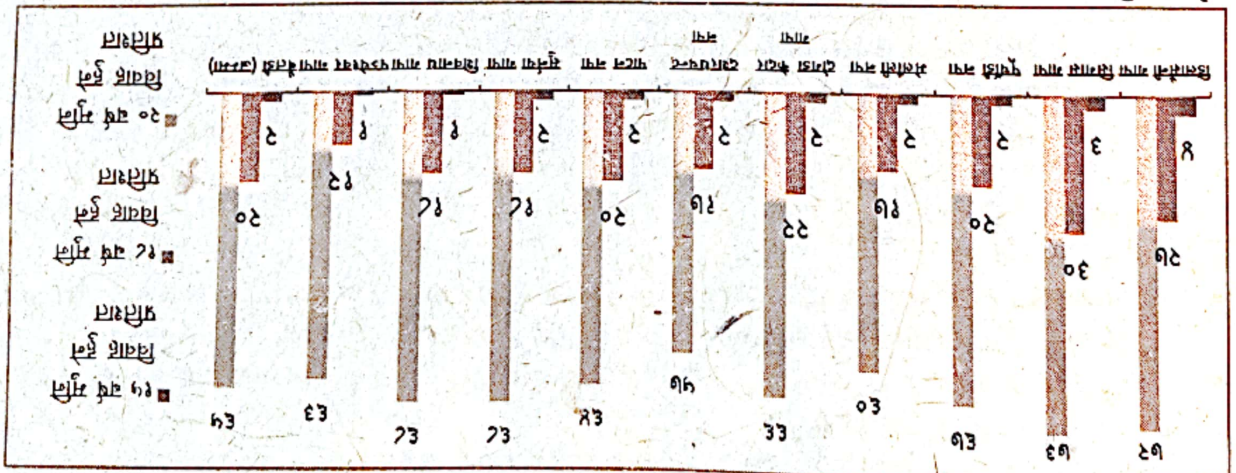
- विवाहको सिकार भइरहेको छैन ।
- बालिकाहरूको लागि शिक्षा, स्वास्थ्य, र निर्धनता सहभागिता सुनिश्चित गर्ने अधिकारको कमीले गर्दा उनीहरूलाई बाल सिकारको खतरा छ ।
- ग्रामीण क्षेत्रहरूमा गुणस्तरीय शिक्षा र स्वास्थ्यका बारेमा बाँसो तथा जानकारी हुँदैन र उनीहरूले बाल विवाहको नकारात्मक प्रभावलाई बुझ्न सकिने उपयुक्त रूपमा लिने गरेका छैन ।
- आफ्नी छोरीलाई बाल्यावस्थामा विवाह गरेर परिवारको 'आर्थिक बोझ' कम गर्ने र छोराको विवाह गरेर आर्थिक स्थिति धेरै परिवारहरू आर्थिक समस्याबाट मुक्तिहरूको लागि स्थानीय राजनीतिक अवसरहरूको लागि छ, जसका कारण उनीहरूले भइरहेको छ ।
- परम्परागत गलत मूल्य मान्यताहरू र परिवारिक दबाव जस्ता सामाजिक, धार्मिक र संस्कृतिको कारण बाल विवाह निरुत्साहितकाम सँग भएको यहाँको समाज छोरीलाई बोझको रूपमा लिने, लैंगिक विभेद, छिटो विहे गरे धर्म हुने बालविवाहको मुख्य कारणहरू :
- रूपमा तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

प्राप्त गरिएको जानकारीहरू विश्लेषण गर्दा यस सुनया गाउँपालिकामा बालविवाह हुनेका मुख्य कारणहरू र तिनका प्रभावहरूलाई बुझ्न सकिने तरिकाहरूको खोजी, मुख्य व्यक्तिहरूसँग गरीएको अन्तर्वार्ता र सोत सामग्रीहरूको अध्ययनबाट उचित शिक्षा दिला नहुने रहेको छ । बालविवाहको अवस्था अध्ययनका लागि गरेको लक्षित समूहले खलफल, बालपन शोषण, सामाजिक आर्थिक परिस्थितिमा नकारात्मकता, गरीबी र स्वास्थ्य समस्या र देशका भावी कर्षिधारिहरूको मद्देतर्फ छ । बालविवाह विद्यमान रहनेमा धेरै कारणहरू छन् भने परिणामको रूपमा बालबालिकाको अधिकार हुन, जसले मद्देतर्फ मानव विकास सूचकहरूलाई सुधार गर्ने अनिवार्य रूपमा योगदान गर्नुछ र समाज को सर्वांगीण विकासमा जीवनको विभिन्न पक्षहरूमा लैङ्गिक-आधारित भेदभावलाई सम्बोधन गर्नु लैङ्गिक समानता प्राप्त गर्नको लागि मद्देतर्फ छ, यो रणनीति सहित कायमोजना तयार गरी गरिएको छ ।

जन्मने बच्चाहरूमा बालकहरूको संख्या बढी रहेको देखिन्छ । यस पालिकालाई बालविवाह मुक्त गाउँपालिका बनाउनको लागि वर्ष मुनि विवाह हुने गरेको देखिन्छ । पालिकाको वडा नं. ४, ५ र ८ मा २० वर्ष मुनिको गरीबहरू बढी देखिएको छ ।

समाज गर्दा २३ जना (२२.२८%) २० वर्ष मुनिको महिला रहेको पाइयो । यसरी हेर्दा यस पालिका मा २२% भन्दा बढी २० रहेको देखिन्छ । गाउँपालिका स्वास्थ्य शाखाको रेकर्ड हेर्दा प्रसव पूर्व स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा गए आ.व.मा ११४ जना ले उभर समूहका २० वर्ष मुनि विहे गरेको १८ प्रतिशत र १५ वर्ष मुनि विहे गर्ने २ प्रतिशत अनुसार सुदूरपश्चिममा ४५% महिला १८ वर्ष नपुग्दै विवाह हुन्छ भने तथ्यांकले देखाउँछ तर यस पालिकामा २०-२४ वर्ष बढी जिल्लामा राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का अनुसार बाल विवाह प्रतिरहेको अवस्थामा देखाएको छ । NMICS २०११ का

श्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०७८

पालिका १: बढी जिल्लाको बालविवाहको अवस्था

पुर्याउनेछ । समग्रमा, सुनया गाउँपालिकाले न्यूनीकरणका लागि नीति, रणनीति र योजनाहरू कायमबन्धन गर्दै आएको छ, जसले समुदायमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउने अपेक्षा गरिएको छ ।

- किशोरकिशोरीमा अपरिपक्वता र बाल विवाहले गर्दा पर्ने असरको बारेमा ज्ञानको अभाव, साथीहरुको लहैलहैमा लाग्नु र साथीहरुको दबावकमर्नै नकार्ने नसक्नु, विवाहलाई योजना भन्दा रमाइलो घटनाको रूपमा लिने साथै सामाजिक संजाल संचार साधनको प्रयोग मार्फत बाल विवाह हुनेगरेको छ ।
- बालबालिका सम्बन्धी विद्यमान नीति, कानून र रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन हुन नसक्नु र बालविवाह दण्डनीय अपराध भएको बारेमा सचेतनाको कमी ।
- गरगहना लगाउन पाइने, प्रेमले भरिपूर्ण जीवन र विवाहपछि विद्यालय जान नपर्ने सोचाइका साथै २० वर्षभन्दा कम उमेरमा हुने विवाहबाट हुनसक्ने हानि र समस्याको बारेमा परिचर एवं बालबालिकाहरुमा जानकारीको कमी ।
- अभिभावकबाट मागि बाल विवाह रोकिएता पनि भ्रागि विवाहमा अभिभावकले नै स्वीकार गर्ने प्रवृत्तिले बाल विवाहलाई प्रसय मिल्नेको छ ।

बालविवाहका मुख्य असरहरु :

- **गर्भमीर स्वास्थ्य समस्या निम्तिने :** उमेर नपुगी भएको विवाहले शारीरिक र मानसिक रूपमा तयार नभएको अवस्थामा गर्भवती भई स्वास्थ्यका लागि जोखिमपूर्ण हुन्छ । यसले जटिल गर्भधारण, प्रसव पीडा, आडवले, गर्भपतन, फिस्तुला, मातृमृत्यु र शिशुमृत्युदरलाई बढाउनुक साथै जीवनभरि रोगि हुनुपर्ने अवस्था ल्याउछ । जन्मिने बच्चा शारीरिक, मानसिक रूपमा कम विकसित भएको, कम तौल भएको जन्मिने हुनसक्छ भने बच्चाे पनि राम्रो स्याहार नपाउने र पारिवारिक माया ममताबाट वञ्चित भई उमेर नपुग्दै पारिवारिक जिम्मेवारी वहन गर्नुपर्ने हुन्छ ।
  - **शिक्षामा बाधा :** बाल विवाहका कारण बालबालिकाले प्रायः आफ्नो पढाइलाई जारी राख्न सक्दैनन्, जसले उनलाई शैक्षिक अवसरहरुको अभावमा राख्छ र यस्ता बालबालिकाहरुलाई भविष्यमा राम्रो पेसा प्राप्त गर्न कठिनाई हुन्छ र उनीहरुको जीवनस्तरमा ठुलो असर पर्छ ।
  - **आर्थिक असमानता:** कम उमेरमा विवाह गर्दा परिवारमा गर्भमीर आर्थिक असर पर्नसक्छ । शैक्षिक अवसरहरुको कमी र रोजगारमा पहुँच नहुनु आर्थिक सापेक्षतामा असमानता सिर्जना गर्छ र आर्थिक रूपमा निर्भर हुने अवस्था बढाउँछ र परिवारको समृद्धि रोकिन्छ ।
  - **मानसिक र भावनात्मक असर:** बाल विवाहले बालबालिकामा मानसिक दबाव, तनाव र उदासी सिर्जना गर्न सक्छ । उनीहरुमा आत्मसम्मानको कमी, अमुरझाको भावना, र डिप्रेसन हुन सक्छ । यस्तो अवस्था मानसिक, भावनात्मक र शारीरिक रूपमा दुर्बलकारका कारण पनि बढ्छ ।
  - **सामाजिक असमानता:** बाल विवाहले समाजमा लिंग असमानता र पारम्परिक भेदभावलाई बल पुर्याउँछ र बालिकाहरुले प्रायः पुरुषप्रधान समाजमा उत्पीडन र हिंसा भेल्लुपर्ने भएकाले बालिका र महिलाको अधिकार र स्वतन्त्रता सिमित छ ।
  - **नयाँ पीढीमा असर:** बाल विवाहका कारण बालबालिकाहरुको शिक्षा र स्याम्प्यमा असर पर्छ जसले गर्दा नयाँ पीढी पनि कमजोर बनाउँछ र अर्को पुस्तामा निरन्तरता पाइरहन्छ, जसले समाजको विकासमा अड्कन पुर्याउँछ ।
- उल्लेखित अवस्थामा सुर्नया गाउँपालिकाले निकै सन्वेदनशील भएर बाल विवाह एक सामाजिक समस्याको रूपमा लिएको छ । यस लाई जराइ देखि अन्त्य गर्नु पर्छ भनेर विभिन्न साझेदारहरु संग मिलेर विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्दै आइरहेको छ । पालिकाले आफै पनि विभिन्न कार्यक्रमहरु तय गरि काम गरि रहेको छ भने एनएफसीमी र युएनएफपीए लगाएतका संघसस्थाहरुको संलग्नतामा विभिन्न काम भईरहेको छ । पालिकाको सबै वडा मा रुपान्तरण कक्षाहरु संचालन गरिरहेको, बाल विवाहको जोखिम असरको बारेमा सबै टोल वस्तिमा सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन भईरहेको, स्वास्थ्य संस्था तथा बिद्यालयमा किशोरी सैत्री कार्यक्रम कार्यान्वयनमा छ । गरिबी स्थनीकरणका लागि विपन्न परिवारलाई समेट्दै विभिन्न सीपमुलक कार्यक्रमहरु संचालन भइरहेको, छोरा छोरी लाई विद्यालय निरन्तरताको लागि विभिन्न उत्प्रेरणामुलक कार्यक्रमहरु संचालनमा छन् । कानून कार्यान्वयनको पक्ष प्रभावकारी बनाउनु पर्ने, बाल विवाहका कार्यक्रमहरुको प्रभावकारिता सुनिश्चित गर्नु पर्ने आवश्यक देखिन्छ । साथै सरकारले दिने सेवा सुविधामा विपन्न वर्गको संलग्नता र सहभागिता सुनिश्चित गरिनु पर्ने देखिन्छ र अनुगमन संयन्त्र प्रभावकारी पार्नु पर्ने कुरा पनि उत्तिकै आवश्यक देखिन्छ । यी कार्यले हामीले पालिकालाई देशभै नमुना पालिका बनाउन सकिने अवसर पनि उत्तिकै छ भने सरकारको स्थानीय सेवा गुणस्तर विक्षेपणले ओत मिर्जना समेत हुने देखिन्छ । स्थानीय सरकारको चासो र प्राथमिकता मा यो विषय परिरेहुलाबालको विपत तथा राजनीतिक अस्थिरता भएन भने यो समस्या सुर्नयाले समाधान गर्न सक्नेमा हामी विश्वस्त छौ । अहिले पालिका मा ६३ वटा महिला स्वास्थ्य स्वयंम सेवक स्वसेवक र आमा समुहहरु क्रियसित छन् । १६ वटा किशोर किशोरी समुहमा रुपान्तरण कक्षा संचालनमा रहेका छन् । ८ वटा स्वास्थ्य संस्था सेवा प्रवाह गरिरहेका छन् भने ३३ वटा बिद्यालयहरुले पनि यस अभियानलाई सघाउदै हुनुहुन्छ र बिद्यालयमा ८ बाल क्लब संचालनमा छन् जसले बाल विवाह रोकको लागि प्रभावकारी भूमिका निभाईरहेका छन् र भविष्यमा निगरानी समुहको रुपमा काम गर्नेछन् । त्यसै गरेर ८ वटा बाल संजाल र महिला तथा किशोरी को संजालहरु पनि क्रियाशिल रहेका छन् ।

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-९

सुर्नया गाउँपालिका
सुर्नया गाउँपालिका
सुर्नया गाउँपालिका

। यस पालिकामा बालअधिकार समिति ८ वटै वडामा क्रियाशिल छन् जसले बाल विवाह अन्यको लागि निकै प्रभावकारी भूमिका निर्वाह गर्न सक्छन । पालिका महिला बालबालिका तथा जेष्ठनागरिक शाखाले पालिकामा काम गर्ने सबै संस्थाहरूसंग समन्वयकारी भूमिका खेल्दै यो अभियानलाई सार्थक बनाउन काम गरिरहेको छ । आफ्ना वार्षिक कार्यक्रममा पनि बाल विवाह अन्य लाई प्रथामिकता राखी काम गरिरहेको छ । गाउँपालिका न्यायिक समितिले पनि कानुनी सचेतनाको लागि विभिन्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने छन् । यस रणनीतिलाई सफलपार्न सबै पक्षको सहयोग तथा योगदान आवश्यक छ साथै यस रणनीतिले तलका बस्ति तथा टोल हरूलाई लक्षित गरि आफ्ना कार्यक्रम अगाडी बढाउने कुरामा जोड दिएको छ ।

वडा	बस्ति तथा टोल
१	सिमलगैर, रतनपुरमा १५-२० घरधुरी थालरा-१० घरधुरी देवल गडा साविक १, ६, ७, ८, वडाहरु लक्षित
२	कटमाली, भुलबस्ति, गवानी र परिगडा
३	बाँस टोल करिब १०० घरधुरी
४	धमकटी, मेलढुंगा, भुलउडा, जोगोनी र सुन्दरपुर करिब ६००-७०० घरधुरी
५	फोक्स टोल नभएपनि बढी छोरी भएको घरहरु लक्षित कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने
६	गैरिगाउँ
७	कोटाला पानी
८	ढोले, कटमाडा र सेला ङोला पुरै वार्ड नै लक्षित हुनुपर्ने

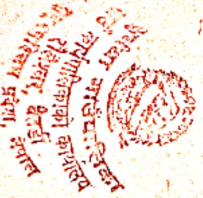
५. रणनीतिको औचित्य :

बालविवाहले लैंगिक समानता मानव अधिकारको रक्षा र दिगो विकास प्रवर्धनको कार्यमा निकै चुनौती सिर्जना गरिरहेको छ । यस सबललाई दिगो रूपमा सम्बोधन गर्न सुर्नया गाउँपालिकाले यो बालविवाह अन्यको लागि स्थानीय रणनीति र कार्य योजना २०८१ निर्माण गर्न आवश्यक ठानी सर्व पक्षीय सहभागिता र संलग्नतामा यो रणनीति तयार पारिएको छ । बाल विवाह अन्य गर्नको लागि स्थानीय नीति निर्माणको औचित्य धेरै महत्वपूर्ण छ, किनकि यसले समाजमा गहिरो रूपमा रहेको समस्याको समाधान गर्ने प्रभावकारी उपाय प्रदान गर्दछ ।

स्थानीय सांस्कृतिक र आवश्यकतामा आधारित नीति	बाल विवाहलाई अन्य गर्नका लागि स्थानीय स्तरमा रहेका विशिष्ट सांस्कृतिक र सामाजिक मुद्दाहरुलाई बुझ्न आवश्यक हुन्छ। स्थानीय नीति निर्माणले समुदायका वास्तविकता र परम्परालाई मध्यनजर गरी तिनको अनुकूल समाधान गर्न सक्छ ।
समुदायको सहभागितामा आधारित	स्थानीय नीतिहरुले समुदायका मानिसहरुलाई प्रत्यक्ष रूपमा संलग्न गराउँछ, जसले गर्दा उनीहरुले समस्याको गम्भीरता बुझेर समाधानमा अग्रसर हुन्छन्। यो नीतिले जनताको सचेतना र शिक्षा बढाउने काम गर्छ ।
स्थानीय सरकारको उत्तरदायित्व	स्थानीय निकायले बाल विवाहको प्रभावलाई प्रत्यक्ष रूपमा देख्न र अनुभव गर्न सक्छ। तसर्थ, स्थानीय नीति निर्माणले ती समस्याहरुको छिटो समाधान खोज्न, कार्यान्वयनमा प्रभावकारीता ल्याउन, र बाल विवाह रोक्नको लागि कानुनी, सामाजिक र आर्थिक संयन्त्रहरु तयार-गर्न मद्दत पुर्याउँछ।
बालिकाको संरक्षण	बाल विवाहले बालिकाको शारीरिक, मानसिक, शैक्षिक र आर्थिक भविष्यमा नकारात्मक प्रभाव पार्छ। स्थानीय नीतिहरुले बालबालिकाको अधिकारको संरक्षण गर्दै उनीहरुलाई शारीरिक तथा मानसिक रूपमा सुरक्षित राख्न महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सक्छ।
राष्ट्रिय लक्ष्य, अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धता पुरा गर्न र दिगो विकासको लागि योगदान	बाल विवाहको अन्त्यले शिक्षा, स्वास्थ्य, लैङ्गिक समानता र गरिबी न्यूनीकरणका लागि सकारात्मक प्रभाव पार्छ। स्थानीय स्तरमा बाल विवाहविरुद्ध नीति निर्माण र कार्यान्वयनले दीर्घकालीन सामाजिक र आर्थिक विकासमा सहयोग पुर्याउँछ। अन्त्यमा, स्थानीय नीति निर्माणले समस्या समाधानलाई स्थानीय परिवेशसँग मिलाएर जनसहभागितामार्फत दिगो र प्रभावकारी बनाउँछ, जसले बाल विवाह अन्त्य गर्ने राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय प्रयासलाई बल पुर्याउँछ।

यस रणनीतिले सुर्नया गाउँपालिकाको निर्देशित दृष्टि र निर्देशन तथा सामाजिक कुरती अन्य को लागि मार्गदर्शन प्रदान गर्दै सबै शाखा तथा विकास साझेदारहरु र सरोकारवालाहरुको सहयोगमा प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने मार्ग दर्शन गर्दछ । नेपालले बाल विवाहलाई दण्डनीय अपराध माने तापनि यो प्रचलनलाई अझै पूर्णरूपमा हटाउन सकेको छैन । नेपालको संविधानले महिला तथा बालबालिका सम्बन्धी हकलाई मौलिक हकको रूपमा स्थापित गरेको छ । यसका साथै संविधानतः

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्य रणनीति-२०८१-१०

असुर बलादुर कुर
गा.पा. अक्ष

बालवालिकालाई बाल विवाह, गैरकानूनी ओसारपसार र अपहरण वा बन्धक राख्न नपाईने र महिला विरुद्ध धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक परम्परा, प्रचलन वा अन्य कुनै आधारमा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य, मनोवैज्ञानिक वा अन्य कुनै किसिमको हिंसाजन्य कार्य वा शोषण नगरिने, त्यस्तो कार्य कानून बमोजिम दण्डनीय हुने र पीडितले कानून बमोजिम क्षतिपूर्ति पाउने हकको सुनिश्चिता समेत गरेको हुँदा बालविवाह अन्त्यका लागि प्राथमिकताका साथ कार्यक्रम केन्द्रित गर्नु पर्ने भएको छ भने नेपालले राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय र क्षेत्रीय रुपमा गरेका प्रतिवद्धता पूरा गर्नका लागि पनि बाल विवाहको अन्त्य गर्नुपर्ने दायित्व रहेको छ।

बाल विवाहलाई सम्बोधन गर्ने विषय बहुपक्षीय भएको हुँदा सरकारका सम्बद्ध निकाय, विकासका साझेदार, गैरसरकारी संस्था तथा नागरिक समाज र स्वयं बालवालिकाको अर्थपूर्ण एवं सक्रिय सहभागिता आवश्यक पर्ने भएको हुँदा सम्बन्धित निकायहरूबीचको सहकार्य र समन्वयबाट एकीकृत रुपमा प्रयास केन्द्रित गर्नुपर्ने र प्रतिवद्धता सहितको कार्ययोजनाको आवश्यकताको आधारमा यो रणनीति तय गरिएको छ साथै नेपाल सरकारले दिगो विकास लक्ष्य अनुरूप सबै गाउँपालिकालाई २०८७ साल सम्ममा बालमैत्री स्थानीय तह बनाउने र बालविवाहलाई न्युनीकरण गर्ने योजना रहेको छ।

६. रणनीतिका सिद्धान्तहरू :

बाल विवाह अन्त्य गर्नका लागि विभिन्न सैद्धान्तिक आधारहरूमा आधारित रणनीतिहरू तयार गरिएका छन्। यी सिद्धान्तहरूले बाल विवाहको समस्याको समग्र कारणहरूलाई सम्बोधन गर्ने प्रभावकारी समाधानहरू प्रदान गर्छन्। यस रणनीतिमा बाल विवाह अन्त्य रणनीतिको मुख्य सिद्धान्तहरूको रुपमा निम्न कुराहरू समेटिएको छन्।

क. कानूनी सुधार र प्रवर्तन : बाल विवाहविरुद्ध बनेका कानूनहरूको कडाइका साथ लागू गर्ने र कानूनी झंझटमा ल्याउने विवाह दर्ता प्रक्रियालाई सरल, सजिलो र सर्वसुलभ बनाउने कुरा यस रणनीतिले प्रवर्धन गरेको छ।

ख. शिक्षाको पहुँच : बाल विवाहको अर्को एक मुख्य कारण अशिक्षा हो। बालिका तथा बालक दुवैलाई गुणस्तरीय र समान शिक्षा उपलब्ध गराएर, शिक्षाको महत्त्वका बारेमा जनचेतना जगाउनु आवश्यक छ। किशोरावस्थामा रहेका बालवालिकालाई विद्यालयमा राख्न विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु प्रभावकारी हुन्छ, जस्तै: छात्रवृत्ति, निःशुल्क पाठ्यसामग्री, सिपमुलक तालिम र पोषण कार्यक्रम आदि।

ग. आर्थिक सशक्तिकरण : बाल विवाह गरिनुमा गरीबी र आर्थिक असुरक्षाको ठूलो भूमिका हुन्छ। बालिका र उनीहरूका परिवारलाई आर्थिक अवसरहरू प्रदान गर्नु, सीप विकास र रोजगारका कार्यक्रममार्फत उनीहरूको आत्मनिर्भरता बढाउनु रणनीतिक रुपमा आवश्यक छ। आय आर्जनका स्रोतहरू प्रदान गर्ने उनीहरूको पारिवारिक अवस्था सुधार्न सहयोग गर्ने कार्यक्रमहरूको विकास गर्नु आवश्यक छ।

घ. सामाजिक मान्यता परिवर्तन : बाल विवाह प्रथा सांस्कृतिक र धार्मिक मान्यतामा आधारित रहेको हुन सक्छ। यसकारण, समुदायस्तरमा जनचेतना फैलाउने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरेर, बाल विवाहको हानिकारक प्रभावबारे जानकारी दिने तथा वैकल्पिक दृष्टिकोण प्रस्तुत गर्नु महत्त्वपूर्ण हुन्छ। समुदायका अगुवाहरू, धार्मिक नेताहरू, र स्थानीय संस्थाहरूलाई सँगै लिएर यो समस्या समाधान गर्न पहल गर्नुपर्छ।

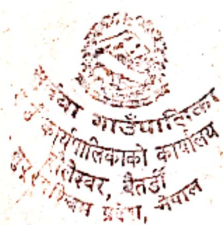
ङ. स्वास्थ्य सेवा र लैङ्गिक समानता: बाल विवाहले किशोरीहरूको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पार्छ। त्यसैले, किशोर किशोरीहरूका लागि जनस्वास्थ्य सेवा, लैङ्गिक समानताका अभियान, र प्रजनन स्वास्थ्य शिक्षा प्रदान गर्नु आवश्यक छ। किशोरावस्थामा हुने गर्भधारणको जोखिम, स्वास्थ्य समस्या, र जीवनस्तरमा पर्ने प्रभावबारे सचेतना फैलाउन पहल गर्नु महत्त्वपूर्ण हुन्छ।

च. समुदायस्तरमा सहयोगी संरचना : बाल विवाह रोक्न स्थानीय सरकारी निकाय, गैरसरकारी संघसंस्थाहरू, र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूसँग समन्वय गरी समुदायस्तरमा सहकार्य र संरक्षण सञ्चालन निर्माण गर्नुपर्छ। महिला समूहहरू, किशोरी समूहहरू, र अन्य नागरिक समाजका समूहहरूलाई सशक्त बनाएर उनीहरूलाई बाल विवाहविरुद्धको अभियानमा सक्रिय सहभागी गराउनु पर्दछ।

छ. आधारभूत संरचनामा सुधार : ग्रामीण क्षेत्रमा आधारभूत सेवाहरूको अभावले गर्दा बाल विवाहको सम्भावना बढी हुन्छ। त्यस्ता क्षेत्रहरूमा शिक्षा, स्वास्थ्य, र सरसफाइको सुविधाको सुधारले बाल विवाहलाई घटाउन मद्दत पुर्याउन सक्छ। यी सिद्धान्तहरूलाई व्यवहारमा कार्यान्वयन गर्न, समग्र रणनीति बनाउनु र विभिन्न निकाय तथा पक्षहरूसँग सहकार्य गर्नु आवश्यक हुन्छ। बाल विवाहको अन्त्यका लागि सरकारी, गैरसरकारी, र स्थानीय स्तरमा निरन्तर काम गर्नुपर्दछ।

७. रणनीति तर्जुमा प्रक्रिया

नेपाल सरकारको बालविवाह अन्त्यका लागि निर्माण गरेको राष्ट्रिय रणनीति अनुसार यस गाउँपालिकाले बाल विवाह अन्त्यगर्नकालागि स्थानीय रणनीति २०८१ तयार गरेको छ। जसका लागि स्थानीयतहमा सरोकारवाला निकायहरूको सहभागितामा विभिन्न ४ चरणमा छलफल गरि तयार पारिएको मस्यौदालाई पृष्ठपोषण संकलन गरि अन्तिम रुप दिइएको छ।

अम्बर बहादुर कुँवर
भा.पा. अध्यक्ष

सुन्या गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति - २०८१-९९

। स्थानीय तहमा बालविवाह न्यूनीकरण गर्न हालसम्म भएका विभिन्न प्रयास र उपलब्धिहरूको खोज तथा अनुसन्धान गरि तथ्यपरक रूपमा यस रणनीति तर्जुमा गरिएको छ । रणनीति तयार गर्दा गाउँकार्यपालिका र वडासमिति तथा गाउँपालिका स्थित विषयगत शाखाहरू र स्थानीय बालअधिकार समितिले बालविवाह न्यूनीकरणकालागि विगतमा गरेका अभ्यास र समुदायका विभिन्न तहका समाजसेवी, स्थानीय बुद्धिजीवि, राजनितिज्ञ सहित जनप्रतिनिधिको सुझावलाई आत्मसाथ गरि यो रणनीति तयार पारिएको छ । यसका साथै केही मुख्य सुचनादाता संगको अन्तर्वार्ता र लक्षित समुह छलफलबाट आएका सल्लाह तथा सुझावहरूलाई समेत यस रणनीतिमा समेटिएको छ । यो रणनीति तयार पार्न तपशिलको प्रक्रिया अपनाइएको थियो ।

- गाउँपालिकास्तरका सरोकारवालाहरू सरलिकृत गरि रणनीति मस्यौदाको लागि स्वतन्त्र परामर्शदाता छनौट तथा परिचालन
- सरोकारवाला निकायहरू (कार्यपालिकाका सदस्य, वडा अध्यक्ष, विद्यालयका प्रधानाध्यापक, स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख, बाल समूह, स्थानीय प्रहरी निकाय, एनफसीसी र युनएफपिए लगायतका प्रतिनिधिहरूको सक्रिय सहभागितामा प्रारम्भिक कार्यशाला गोष्ठी, अन्तरक्रिया तथा छलफल भाग लिने ।
- बाल समूह, बाल अधिकार समिति र लक्षित समूहसँग छलफल र अन्तक्रिया संचालन ।
- प्रारम्भिक गोष्ठीमा गाउँपालिका क्षेत्रमा बालविवाह हुनुका मुख्य कारण, न्यूनीकरणका उपायहरूको आवश्यक कार्ययोजनाको बारेमा छलफल ।
- बालविवाह रणनीतिका उद्देश्यहरूको पहिचान गरी स्रोत र कार्ययोजना तयार साथै सरोकारवाला निकायको भूमिका र जिम्मेवारी बाँडफाँड ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्रका सबै सरोकारवालासँग समन्वय र सहकार्य गरी बालविवाह न्यूनीकरण रणनीति प्रारम्भिक मस्यौदा लेखन र गाउँपालिका स्तरका सरोकारवालाहरू बिच मस्यौदा पेश र छलफल । नीतिगत कानूनी तथा अन्य सल्लाह सुझाव संकलन ।
- गाउँपालिका स्तरको रणनीति मस्यौदा कार्यपालिकामा पेश तथा छलफल गरी बालविवाह न्यूनीकरण रणनीति २०८१ पारित गरि लागु ।

नेपालले बाल अधिकार तथा बाल संरक्षणका लागि अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा गरेका प्रतिवद्धता तथा संवैधानिक र कानूनी व्यवस्थाहरू, बालविवाह अन्त्यका लागि राष्ट्रिय रणनीति २०७२ ले राखेको लक्ष्य हासिल गर्न र सुर्नया गाउँपालिकाले गरेको प्रतिवद्धतालाई मध्यनजर गर्दै गाउँपालिकालाई बालविवाह मुक्त बनाउनका लागि बालविवाहको अन्त्य गर्ने प्रतिवद्धताका साथ यो रणनीति तयार गरी मिति २०८१/०८/३० लागू गरिएको छ ।

८.रणनीतिको दुरदृष्टि : यस रणनीतिले बालमैत्री तथा लैंगिक समतामुलक समाज समाज निर्माणको परिकल्पना गर्दै सुर्नया गाउँपालिका सरोकारवालाहरूले "सबल सक्षम बालबालिका बाल बिवाह मुक्त सुर्नया पालिका" भन्ने आदर्श वाक्य समेत तय गरेका छन् ।

९. रणनीतिको ध्येय : लैंगिक समानतामुलक समाजको स्थापनाकालागि बालबालिकाहरूको सशक्तिकरण मार्फत बाल अधिकारको सुनिश्चितता गर्ने ।

१०.रणनीतिको लक्ष्य : सुर्नया गाउँपालिकालाई वि.स. २०८६ साल सम्ममा बाल विवाह मुक्त गाउँपालिका घोषणा गर्ने ।

११.रणनीतिका उद्देश्यहरू :

उद्देश्य १. बाल विवाह अन्त्यकालागि स्थानीय रणनीति तथा कार्यक्रमहरू तय गरि प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।

उद्देश्य २. बाल विवाह अन्त्यका लागि संस्थागत संरचना सुदृढिकरणका माध्यमबाट सरोकारवालाहरूको क्षमता विकास गरी परिचालन गर्ने ।

उद्देश्य ३. बाल विवाहको जोखिममा रहेका समुदाय लक्षित कार्यक्रमहरू तय गर्ने ।

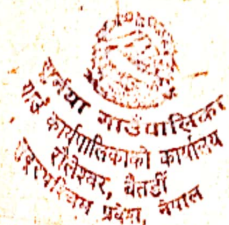
उद्देश्य ४. बाल विवाह अन्त्यका लागि संचालित कार्यक्रमहरूमा बहुपक्षिय संलग्नता सुनिश्चित गरि प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणाली विकास गर्ने ।

उद्देश्य ५. बाल विवाह अन्त्यका लागि स्रोतको पहिचान, विनियोजन र प्रभावकारी परिचालन गर्ने ।

१२. रणनीति तथा कार्यनीति : बालविवाह कमि ल्याउँदै यसको अन्त्यका लागि देहायबमोजिमका रणनीतिहरू अवलम्बन गरिनेछ ।

क) बालिका र किशोरीको सशक्तिकरण :

- विद्यालय तथा समुदायस्तरमा बालबालिका सशक्तिकरणका लागि रुपान्तरण कक्षाहरू नियमितरूपमा संचालनमा ल्याउने ।

Sun
अमर बहादुर कुवर
गा.पा.अध्यक्ष

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-१२

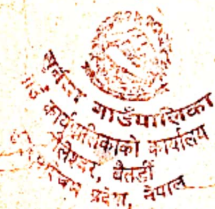

- बाल विवाह विरुद्ध सामुहिक पहलका लागि किशोरीसमूह (गठन, पुर्नगठन र परिचालन)निर्माण गर्न वा विद्यमान समूहमा आवद्ध भई अभियान सञ्चालन गर्न सक्षम बनाउने ।
- समुदायमा साथी शिक्षा, प्रेरक जीवन कथा भन्ने, अतिरिक्त क्रियाकलाप र बालक्लब तथा सञ्चार माध्यम मार्फत यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य लगायत लैङ्गिक समानता र अधिकारबारे सचेत गराई स्वास्थ्य, शिक्षा, आर्थिक र कानुनी सहयोगमा पहुँच बढाउने ।
- बालबालिकाहरूको लागि बृहत यौन शिक्षा, जीवन उपयोगी सीप र वित्तिय साक्षरता तालिम तथा गतिविधिहरूमा संलग्नता बढाउने ।
- विद्यालयमा अतिरिक्त क्रियाकलाप, बालक्लब तथा सामाजिक गतिविधिका माध्यमबाट विवाहको कानुनी उमेर, बाल विवाहको नकारात्मक असरहरूबारे आमाबाबु र परिवारका अन्य सदस्यहरूसँग छलफल गरी स्वनिर्णय गर्ने क्षमता र सीपको विकास गर्ने ।
- गाउँपालिकामा कार्यरत सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी क्षेत्र बीच समन्वय गरी विवाहित र अविवाहित बालबालिकाहरू विशेष गरी विद्यालय बाहिर रहेका बालिका र तिनका परिवारलाई आत्मनिर्भर बनाउन आवश्यक स्रोत र अवसरहरूको पहिचान गरी पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।
- महिला रोजगारीका लागि क्षमता विकास कार्यक्रमहरू संचालनमा ल्याउने । जस्तै: लोक सेवा तयारी कक्षा, किशोरी संग उपाध्यक्ष उधमि कार्यक्रम, महिला रोजगार सुचना केन्द्र, छोटो अवधिका रोजगार मुलक तालिमहरू, व्यवसायीक र सीपमुलक तालिमहरूमा पहुँच वृद्धि गर्ने ।
- किशोरीहरूका लागि भविष्य छनौट कार्यक्रम संचालन गर्ने । जस्तै सुदुरपश्चिम प्रदेश सरकारको सानै छु म बढ्न देउ, बाल विवाह होईन पढ्न देउ, कार्यक्रम विस्तारका लागि अनुरोध गर्ने ।
- अष्टेरोमा परेका महिला तथा बालिकाहरूका लागि अल्पकालिन सुरक्षित आवास कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा संचालनमा ल्याउने ।
- बालिकाहरूलाई अध्ययन छोड्न बाध्य पार्ने परम्परागत हानिकारक अभ्यासहरूको विरुद्ध जनचेतनामूलक अभियान संचालन गर्ने ।

ख) बालिका र किशोरीहरूको लागि गुणस्तरिय शिक्षा सुनिश्चित गर्ने:

- बालबालिकाहरूका लागि निरन्तर सिकाई वृद्धिका गतिविधिहरू संचालन गर्ने जस्तै विद्यालय स्तरमा उपचारात्मक कक्षाहरू, अतिरिक्त कक्षा, पढ्दै कमाउँदै कार्यक्रम जस्ता कार्यक्रमहरू संचालनमा ल्याउने ।
- बालविवाहको जोखिममा रहेका परिवार तथा समुदायका बालबालिकाहरूका लागि विभिन्न सुविधाहरूमा (माध्यमिक तह र उच्च शिक्षाको छात्रवृत्ति, निःशुल्क पुस्तक, पोशाक तथा अन्य सुविधा) पहुँच वृद्धि गर्दै विद्यालय शिक्षालाई निरन्तरता दिन प्रोत्साहन गर्ने ।
- विद्यालयस्तरको अतिरिक्त क्रियाकलापहरूमा बालिकाहरूको समान सहभागिताको सुनिश्चितता गर्ने ।
- विद्यालयमा बालिकामैत्री वातावरण र त्यसको प्रभावकारी व्यवस्थापन तथा जवाफदेहिता सुनिश्चित गर्न शिक्षक, कर्मचारी तथा व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरूको क्षमता बिकाश गर्ने ।
- विद्यालयमा शिक्षिकाहरूको संख्या बढाउने तथा विद्यालयको व्यवस्थापन र व्यवस्थापन समितिमा महिलाको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।
- छात्रा र शिक्षिका दुवैका लागि विद्यालयको वातावरण एवं पूर्वाधार सुरक्षित, सफा र लैङ्गिकमैत्री भएको सुनिश्चित गर्ने ।
- बाल विवाह र लैङ्गिक हिंसाको जोखिममा रहेका बालिकाहरूलाई विद्यालयमा मनोसामाजिक विमर्श सेवाको सुनिश्चितता गर्ने ।
- विवाहित बालिकाहरूको विद्यालय शिक्षाको निरन्तरताको लागि आवश्यकतानुसार वैकल्पिक अध्ययनको अवसर प्रदान गरी उनीहरूलाई औपचारिक शिक्षामा सम्मिलित गराउने ।
- विद्यालय शिक्षामा लैङ्गिक संवेदनशील, पक्षपातरहित, बृहत यौनिकता शिक्षा र बालअधिकारका विषयहरू समावेश भएको सुनिश्चित गर्ने ।
- विद्यालयलाई लैङ्गिकमैत्री बनाउन विद्यालय शिक्षासँग सम्बन्धित निकाय र व्यक्तिको क्षमता अभिवृद्धि गरी परिचालन गर्ने ।
- बालबालिकालाई यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी सूचना तथा सेवावारे सुसूचित गर्न स्थानीय स्वास्थ्य संस्थासँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।

अमर बहादुर कुँवर
गा.पा. अध्यक्ष

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-१३

- बिद्यालयमा गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गर्ने लैंगिक समन्वय तथा सम्पर्क व्यक्ति तोक्ने, बिद्यालय कार्यक्रम बिस्तार गर्ने र बालबालिकाहरुका गुनासोहरुको सुनुवाई गर्ने प्रणाली प्रभावकारी बनाउने ।
- विद्यालयमा बाल मैत्री शिक्षण सिकाई वातावरण निर्माणका लागि कार्य गर्ने, स्वास्थ्य संस्थामा किशोर किशोरी मैत्री स्वास्थ्य सेवा र परामर्श सेवा विस्तार गर्ने ।
- शिक्षण सिकाइमा प्रविधिको प्रयोग र सामाजिक संजालको सदुपयोगबारे सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने ।
- शैक्षिक सुधारका लागि संयुक्त अनुगमन अभ्यासहरुको थालनी गर्ने ।

ग) बालक, किशोर तथा पुरुषहरुको सहभागिता :

- बाल तथा युवा क्लब बाल बिबाह अन्त्यकालागि परिचालन गर्ने ।
- सकारात्मक अभिभावकत्व सेशनहरु जोखिमपूर्ण समुदायस्तर सम्ममा विस्तार गर्ने ।
- बाल विवाह, लैङ्गिक विभेद र पितृसत्तात्मक सोचहरुमा परिवर्तन ल्याउनका लागि यस विरुद्धमा सामाजिक सचेतना अभिवृद्धि गर्न धार्मिक संस्था, धर्मगुरुहरु, ज्योतिष, धामीझाँक्री लगायत सामाजिक अगुवाहरुको सकृय सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।
- समुदाय प्रहरी साझेदारी कार्यक्रम जोखिमपूर्ण समुदायस्तर सम्ममा विस्तार गर्ने ।
- बाल अधिकार, लैङ्गिकता, यौनिकता, यौन तथा प्रजनन स्वास्थ्य तथा अधिकारका साथै बाल विवाहका विषयमा सचेतना अभिवृद्धि गरी बाल विवाह, लैङ्गिक विभेद र पितृसत्तात्मक सोच अन्त्य गर्ने कार्यमा पुरुषहरुको सहभागिता सुनिश्चितता गर्ने ।
- आम सञ्चार क्षेत्रको अर्थपूर्ण सहभागिता मार्फत बाल विवाह विरुद्धमा विद्यमान कानूनी पक्ष र बाल विवाहको सामाजिक, आर्थिक तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी नकारात्मक असरहरुको बारे जनमत सृजना गर्ने ।
- बालबालिकाहरुलाई शिक्षा, आर्थिक आयआर्जन तथा रोजगारीतर्फ उन्मुख गराई आत्मनिर्भर भएपछि मात्र स्वनिर्णयको आधारमा विवाह गर्न अभिप्रेरित गर्ने ।
- बाल विवाह गर्ने, गराउने, प्रोत्साहन गर्ने, बाल विवाह मा सहभागी हुने, छाउपडी प्रचलित हानिकारक प्रथालाई सामाजिक मर्यादा विपरीतको कार्यको रुपमा निरुत्साहन गर्ने सामुदायिक जवाफदेहिताको सुनिश्चितता गर्ने ।
- बाल विवाहबाट सृजित लैङ्गिक हिंसाको विरुद्धमा पुरुष तथा बालकहरुमा कानुनी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

घ) परिवार र समुदायको परिचालन गर्ने:

- समुदायमा रहेका विभिन्न अभिभावक समूह, आमा समूह, उपभोक्ता समूह, किशोरी समूह, महिला समूह लगायत सामाजिक अगुवाहरुको सहभागितामा बाल विवाह विरुद्धको अभियान संचालन गर्ने ।
- सकारात्मक अभिभावकत्व सम्बन्धी ज्ञानसीपको विकास गरी परिवार तथा समुदायमा अन्तरपुस्ता संवादको माध्यमबाट बाल विवाह निषेध गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।
- सामाजिक संजालहरुमा धार्मिक व्यक्तित्वहरु, ज्योतिष, पुरोहित, धामीझाँक्रीको सहभागिता सुनिश्चित गरी बाल विवाहका विरुद्धमा परिचालन गर्ने ।
- छोरा र छोरी बीचको विभेद लगायत समाजमा रहेका हानिकारक सामाजिक मान्यताहरुलाई निरुत्साहन गरी बाल विवाह विरुद्धका विषय स्थानीय विकास तथा सामाजिक मूल्यको बिषयको रुपमा स्वीकार गरी "बाल विवाह मुक्त बडा तथा स्थानीय तह" को अभियान संचालन गर्ने ।
- गुणस्तरीय शिक्षा र रोजगारीका अवसरहरुमा पहुँच वृद्धि गरी बालबालिकाको सशक्तिकरण गर्नुका साथै लैङ्गिक हिंसा तथा भेदभाव विरुद्धको सामाजिक प्रवर्द्धन र क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने ।
- बाल विवाह नगर्ने अनुकरणीय व्यक्ति, परिवार, र समुदायलाई सामाजिक रूपमा सम्मान गर्न प्रोत्साहन गर्ने ।
- बाल विवाह विरुद्ध समाजमा भएका असल अभ्यासहरुलाई विभिन्न संचार माध्यम र संजाल मार्फत प्रसारण गरी बाल विवाह अन्त्यको अभियानलाई सशक्त बनाउने ।

ङ) सेवा प्रवाह:

- पालिकामा रहेको महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखालाई बजेट तथा कार्यक्रम सहित प्रभावकारी र पुर्ण रुपमा संचालनमा ल्याउने ।
- बाल विवाह को जोखिममा रहेका विशेषगरी सीमान्तकृत तथा विपन्न समुदायका बालिका र विवाहित बालिका तथा महिलाका लागि सुरक्षित र गुणस्तरीय औपचारिक र अनौपचारिक शिक्षा तथा आय आर्जनका अवसरहरु सुनिश्चित गर्ने ।

Sms

अम्बर बहादुर कुवर
गा.पा. अध्यक्ष

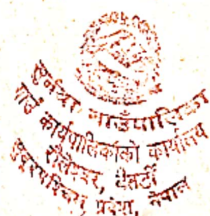
सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-१४

- किशोरकिशोरीमैत्री यौन तथा प्रजननस्वास्थ्य सम्बन्धी जानकारी तथा सेवा, गर्भनिरोधक साधन, गर्भवती, प्रशव तथा सुत्केरी सेवा, सुरक्षित गर्भपतने, यौनजन्य रोग, एचआईभी लगायत विभिन्न रोग रोकथाम तथा उपचार सम्बन्धी सेवामा विवाहित तथा बाल विवाह को जोखिममा रहेका अविवाहित बालबालिकाको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।
- बाल विवाह, लैङ्गिक हिंसाको जोखिममा रहेका र विवाह भएको बालिकाहरूमाथि आउन सक्ने जोखिमको पहिचान गरी शिक्षा, स्वास्थ्य र कानुनी सेवाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ।
- सेवा प्रदायकहरूको जवाफदेहिता र क्षमता अभिवृद्धि गरी आवश्यकता अनुसार तत्कालै र गुणस्तरीय सेवाप्रवाहका लागि समन्वय र प्रेषण प्रणालीको विकास गर्ने ।
- पारिवारिक र सामाजिक सहयोग सुनिश्चित गर्दै सम्मानजनक जीवनयापन गर्ने वातावरण तयार गर्न बालिकालाई जीवनोपयोगी सीप, आय आर्जन सम्बन्धी जानकारी र निशुल्क मनोसामाजिक विमर्श र कानुनी परामर्श सेवाको सुनिश्चितता गर्ने ।
- बाल विवाह तथा लैङ्गिक हिंसाको जोखिममा रहेका बालिकाको पहिचान र अवस्थाको अनुगमन गरी उपयुक्त सेवाका लागि सिफारिस गर्ने सम्पर्क बिन्दुका रूपमा रहेका लैङ्गिक हिंसा निगरानी समूह, वडापालिकाको कार्यालय, बालक्लब, युवा सञ्जाल जस्ता बालअधिकार संरक्षणका लागि क्रियाशील संस्थाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- स्थानीयस्तरमा कार्यरत सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरूका कार्यक्रमहरूमा बाल विवाह विरुद्धका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकताका साथ समावेश गर्ने व्यवस्थाको सुनिश्चितता गर्ने ।
- स्थानीय निकायमा बाल विवाह सम्बन्धी जानकारी अध्यावधिक राष्ट्र व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको स्थापना र सुदृढीकरण गर्ने ।
- पञ्जीकरणको महत्वका बारेमा परिवार र समुदायमा सचेतना अभिवृद्धि र सेवा सुनिश्चितताका लागि सामुदायिक संघसंस्था तथा समूहहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी परिचालन गर्ने ।
- विवाह भैसकेका बालिका, बालविधवाका आवश्यकतालाई सम्बोधन गर्ने गरी विशेष कार्यक्रमहरू लागु गर्ने र प्रभावकारी कार्यक्रमहरूका तथ्यगत प्रमाणहरू संकलन गरी सफल अभ्यासहरूको प्रवर्द्धन तथा विस्तार गर्ने ।
- वैवाहिक सम्बन्धलाई निरन्तरता दिन नचाहने बालिकाहरूको सम्मानजनक जीवनयापनको लागि पारिवारिक तथा सामाजिक वातावरणको सृजना गर्ने र आवश्यकता अनुसार कानुनी सेवा, मनोसामाजिक विमर्श, व्यावसायिक तालिम, आर्थिक सशक्तिकरणका अवसरहरू लगायत आवश्यक सहयोग र संरक्षणको सुनिश्चितता गर्ने ।

च) कानुन र नीतिको सुदृढीकरण र कार्यान्वयन:

- विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूको सुझावहरूको आधारमा नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- बालिका र महिलाको सशक्तिकरणको लागि महिला हिंसा विरुद्धका स्थानीय स्तरमा नीति तथा कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- गाउँपालिकामा गठित न्यायिक समितिका, पदाधिकारीहरूलाई बाल विवाह विरुद्धका न्यायिक कारवाहीलाई प्राथमिकतामा राष्ट्र प्रोत्साहन गर्ने ।
- विवाहको कानूनी उमेर, सोको उल्लंघन गरेमा हुने सजाय तथा बाल विवाह विरुद्ध उपलब्ध हुने कानूनी संरक्षणको व्यवस्था सम्बन्धी जनचेतना जगाउन प्रचार प्रसार गर्ने ।
- कानूनी उपचार लिन चाहने बालबालिकाहरूले सामना गर्नु परिरहेको कानूनी तथा सामाजिक कठिनाईहरू पहिचान गरी सो निर्मूलन गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।
- बाल विवाह भएको अवस्थामा विवाह खारेज गर्न चाहनेहरूको लागि आवश्यक कानूनी हक र उपचारमा पहुँचका साथै क्षतिपूर्तिको सुनिश्चित गर्ने ।
- बाल विवाह भएको परिवारलाई सामाजिक सेवा सुविधा बाट बन्चित गराउने वा वडा गाउँपालिकाबाट दिने सेवा, सुविधा, सिफारिसमा रोक लगाइने छ ।
- छेत्राछेत्रीले बाल विवाह गरेमा निजका अभिभावकलाई राजनीति र अन्य सामाजिक समितिमा अयोग्य मानिने छ ।
- आमा समूहको बैठकमा बाल विवाह विरुद्धको अभियानमा सक्रियता वृद्धि गर्ने अन्तरक्रिया र रणनीतिको सम्बन्धमा समिक्षा गरिने छ ।
- बालविवाह गर्दिन भनेर बालबालिकाको व्यक्तिगत तथा सामूहिक प्रतिबद्धता लिने कार्यमा स्थानीय बालक्लबहरूको परिचालन गरिनेछ ।
- हरेक बालबालिकालाई जीवनको लक्ष्य निर्धारण गरी गुणस्तरीय शिक्षाको लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।

Smr
अम्बर बहादुर कुमर
गा.पा.अध्यक्ष

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-१५

- बाल विवाहमा सहभागी नहुने नीतिलाई कडाइका साथ लागु गरिनेछ ।
- बाल विवाह अन्त्य सम्बन्धी रणनीति प्रत्येक परिवारलाई घरमा गई पढीवाची सुनाएर हस्ताक्षर सहितको प्रतिवद्धता गरिनेछ ।

- बालहित कोष स्थापना गरि जोखिममा रहेका तथा विपन्न परिवारका बालबालिकाहरूलाई आवश्यक सहयोग प्रदान गर्ने ।

१३. रणनीतिका अपेक्षित उपलब्धिहरू

- बालविवाह अन्त्यका लागि आवश्यक निति, रणनीति र निर्देशिकाहरू निर्माण भई विस्तृत कार्य योजना सहित गाउँपालिका कार्यान्वयनमा केन्द्रित भएको हुनेछन् ।
- बालबालिकाहरूको आधारभुत आवश्यकताहरू (शिक्षा स्वास्थ्य) को गुणस्तरहरूमा सुधार हुनुका साथै पहुँच वृद्धि भई बालविवाह वार्षिक रुपमा १० प्रतिशतले कमि भई यो रणनीतिक योजना अवधिमा बाल विवाह अन्त्य भएको हुनेछ ।
- घरपरिवार, विद्यालय, समुदायमा बालबालिकाको अधिकार तथा सो सम्बन्धमा बहन गरिनुपर्ने उत्तरदायित्वबारे सचेतनाको स्तरमा अभिवृद्धि भई बालबालिकाहरूलाई गरिने व्यवहारमा सुधार भएको हुनेछ ।
- बालबालिकासँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित सरकारी निकायहरू र गैरसरकारी संघसंस्था बीच समन्वय, सहकार्य बढाई बालबालिकाका अधिकारको प्रत्याभूति तथा सेवाको प्रभावकारितामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।
- विवाहहरू गर्दा सम्बन्धित व्यक्ति वा निजको परिवारले नजिकको बाल समुह वा बाल अधिकार समितिबाट स्वीकृति वा सिफारिस लिएर मात्र विवाह गर्ने परिपाटी कायम भएको हुनेछ ।
- सम्पूर्ण विद्यालयहरूमा किशोरी समूह र बाल क्लब तथा संजाल गठन भई नियमित रुपमा विद्यालय तथा समुदायस्तरमा बालविवाह विरुद्ध सचेतनामूलक क्रियाकलापहरू संचालनमा क्रियाशिल रहेका हुनेछन् ।
- समुदायमा बालविवाह निगरानी समूहहरूको गठन भई बालविवाह न्यूनिकरणका लागि क्रियाशिल भएको हुनेछन् ।
- स्थानीय स्तरमा गठित टोल स्तरिय, वडा स्तरिय र विद्यालय स्तरिय बाल क्लब, संजाललाई परिचालन गरिएको हुनेछ ।

१४. अनुगमन र मूल्यांकन :

यस रणनीति र कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि पालिकाले देहाए बमोजिमको व्यवस्था गरिने छ ।

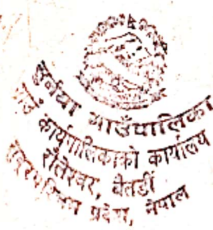
- पालिकाबाट स्वीकृत अनुगमन निर्देशिका बमोजिम बाल विवाह अन्त्यको लागि संचालित सम्पूर्ण कार्यक्रमको अनुगमन गर्ने ।
- नतिजामा आधारित व्यवस्थापन प्रणाली लाई आधार बनाई अनुगमन ढाँचा निर्माण गरि आवश्यक जनशक्ति सहित अनुगमनको सुनिश्चिता गर्ने ।
- बाल विवाह र लैंगिक हिंसा नियन्त्रण सम्बन्धि खण्डीकृत तथ्यांक संकलन गर्नको लागि पालिका शिक्षा, स्वास्थ्य र महिला बालबालिका शाखाको अगुवाइमा लैंगिक उत्तरदायी अनुगमन मूल्यांकन संयन्त्रको स्थापना गर्ने ।
- रणनीति तथा कार्ययोजना कार्यान्वयन गर्न सहयोगी भूमिकामा रहेका निकाय तथा संस्थाहरूलाई अभिमुखीकरण गरि एउटा खाकामा प्रतिवेदन तयारपारि पेश गर्ने परिपाटी बसाल्ने ।
- बाल विवाह पिडित प्रभावित प्रति हुनुपर्ने सामाजिक तथा पारिवारिक संरक्षण र सहायताबारे वडा कार्यालयको समन्वय र जवाफदेहितामा सामुदायिक अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणाली स्थापित गर्ने निर्देशिका बनाउने र सरोकारवाला लाई सुमुचित गर्ने ।
- रणनीति तथा कार्ययोजनाको कार्यान्वयन तथा प्रभावकारिताबारे स्वतन्त्र रुपमा अनुगमन गरि कार्ययोजना अध्यवधि गर्ने र प्राप्त सुझावको आधारमा रणनीतिमा सुधार गर्ने ।
- वार्षिक रुपमा बाल विवाह अन्त्यको लागि पालिकामा भएका प्रयासहरूको प्रतिवेदन तयार परि प्रकाशित गर्ने ।
- नियमित अनुगमन को लागि संरचना निर्माण गरि कार्यान्वयन गर्ने ।

१५. संस्थागत संरचना

बाल विवाहको अन्त्य गर्ने यो रणनितिलाई कार्यान्वयनमा यस गाउँपालिकाले नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्नेछ र रणनीति कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिका स्तरमा कार्ययोजना तयार गरिनेछ । रणनीति तथा कार्ययोजनाको कार्यान्वयन, सरोकारवाला सरकारी, स्थानीयस्तरका विकासका साझेदार, गैरसरकारी संस्था, नागरिक समाजसंगको समन्वय एवं अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि देहायअनुसारको गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति रहनेछ । भने रणनितिको वार्षिक रुपमा समिक्षा गर्ने र अध्यावधि गराउँदै लगिने छ ।

क. गाउँपालिका स्तरमा

ख. वडा स्तरमा

अम्बर बहादुर कुँवर
गा.पा. अध्यक्ष

१. गाउँ पालिकाको उपाध्यक्ष-संयोजक	१. वडा अध्यक्ष-संयोजक
२. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत-सदस्य	२. शिक्षक प्रतिनिधि- सदस्य
३. प्रतिनिधि, शिक्षा शाखा -सदस्य	३. वडामा रहेको स्वास्थ्य संस्थाको प्रतिनिधि-सदस्य
४. प्रतिनिधि, स्वास्थ्य शाखा -सदस्य	४. स्वास्थ्य स्वयंसेविका-सदस्य
५. प्रतिनिधि, स्थानीय प्रहरी (चौकी, कार्यालय) -सदस्य	५. प्रतिनिधि महिला सदस्य (वडापालिका) -सदस्य
६. अध्यक्ष, गाउँपालिका स्तरीय बाल संजाल-सदस्य	६. बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने निकाय, संघ, संस्था र संजालका प्रतिनिधि- सदस्य
७. बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गर्ने निकाय, संघ, संस्था र संजालका प्रतिनिधि- सदस्य	७. प्रतिनिधि, वडास्तरीय बालअधिकार समिति- सदस्य
८. प्रतिनिधि, गाउँपालिका स्तरीय वडा बालअधिकार समिति- सदस्य	८. वडा बाल संजालका प्रतिनिधि २ जना (बालक बालिका) -सदस्य
९. महिला, जेष्ठनागरिक तथा बालबालिका शाखा-सदस्य- सचिव	९. वडा सचिव- सदस्य-सचिव

ग. गाउँपालिका तथा वडास्तरको कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मुल्यांकन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार :

पालिकस्तरको अनुगमन समिति	वडा स्तरको अनुगमन समिति
१. रणनीति तथा कार्ययोजनामा रहेका बाल विवाह विरुद्धका कार्यक्रमहरूलाई सम्बन्धित निकायको वार्षिक कार्यक्रममा प्राथमिकताका साथ समावेश गरी सम्बन्धित निकायमा पेश गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने ।	१. रणनीति तथा कार्ययोजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सहयोग गर्ने ।
२. बाल विवाह विरुद्धका कार्यक्रमलाई संचालन गरी यस विरुद्धमा जागरण ल्याउन आवश्यक काम गर्ने ।	२. रणनीति तथा कार्ययोजनामा रहेको वडा तथाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सहयोग गर्ने ।
३. बाल विवाह अन्त्यका लागि संचालित कार्यक्रमहरूको नियमित तथा आवश्यकतानुसार अनुगमन गर्ने र आवश्यक पृष्ठपोषण सहित सम्बन्धित निकायमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।	३. सुचकको आधारमा बस्ति तथा टोल बालविवाह मुक्त घोषणा गर्ने ।
३. बाल विवाह अन्त्यक सुचकहरूको आधारमा बस्ति, टोल, वडा र पालिकालाई बालविवाह मुक्त क्षेत्र घोषणाका लागि सिफारिस गर्ने ।	४. बाल क्लब, युवा क्लब, किशोरी संजाल र महिला समूह तथा अन्य सरोकारवाला हरूको सहभागिता मा निगरानी समुह निर्माण तथा परिचालन गर्ने ।

घ. समितिको बैठक :

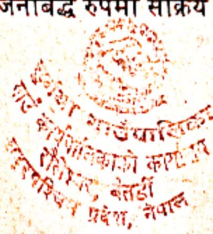
१. कम्तिमा २ महिनामा एक पटक बस्ने छ ।
२. समितिको बैठकमा आवश्यकतानुसार सम्बन्धित विज्ञ एवं संस्थाका प्रतिनिधिलाई आमन्त्रितको रूपमा बोलाउन सकिनेछ ।
३. बाल विवाह मुक्त बस्ति, टोल वडा र पालिका घोषणा को लागि अनुगमन गर्ने घोषणा गर्ने गराउने ।

ङ. बालविवाह मुक्त क्षेत्र घोषणा प्रक्रियाका तहगत खुदिकलाहरु :

१. बालविवाह अन्त्यका लागि बनेको स्थानीय रणनीतिको अवधारणा, उद्देश्य, लक्ष्य, कार्यान्वयनमा विभिन्न पक्षहरूको भूमिका तथा सहयोग सम्बन्धी अभिमुखिकरण तथा छलफल ।
२. सरोकारवाला पक्षहरूबाट बालविवाह अन्त्यका लागि एकजुट भएर लाग्ने प्रतिबद्धता घोषणा ।
३. स्थानीयस्तरमा बालसंरक्षण तथा बालविवाह न्युनिकरणका लागि संयन्त्रहरू विस्तार, सवलीकरण र परिचालन ।
४. बालविवाह न्युनिकरणका लागि आवधिक तथा वार्षिक योजना कार्ययोजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन ।
५. बाल समुह, किशोरी समुह र बाल अधिकार समितिहरूको अगुवाईमा बालविवाह विरुद्धका व्यापक अभियानहरू संचालन ।
६. बालविवाह अन्त्यका लागि ऐक्यबद्धता, व्यवहारिक सचेतना र सहयोगका लागि हस्ताक्षर संकलन अभियान संचालन ।
७. अनुगमन, समीक्षा, मुल्यांकन र बालविवाह सम्बन्धी स्थिति पत्र तर्जुमा र सार्वजनिकीकरण ।
८. बाल क्लब, किशोरी समुहको अगुवाईमा बालविवाह मुक्त विद्यालय टोल बस्ति घोषणा ।
९. बालविवाह मुक्त गाउँ टोल, वडा र गाउँपालिका घोषणा र यसको निरन्तरता ।

च. बाल विवाह मुक्त क्षेत्र घोषणाका सुचकहरु:

१. यो रणनीति लागू भए पश्चात बालविवाह मुक्त क्षेत्र घोषणा गर्ने वर्षमा २० वर्ष भन्दा मुनिका विवाहको संख्या शुन्य अवस्थामा रहेको हुनु पर्नेछ ।
२. विद्यालय तथा समुदायस्तरमा बाल अधिकार तथा बाल संरक्षणका सवालहरूमा वकालत गर्ने बाल क्लब र किशोरीहरूको समुह योजनाबद्ध रूपमा सक्रिय हुनु ।

अमर बहादुर कुँवर
गा.पा. अध्यक्ष

सुन्या गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-१७

३. समुदायस्तरमा बालविवाह अन्त्यका लागि निगरानी समूह गठन (बाल क्लब, किशोरी समूह, महिला संजालको सहभागितामा) भई सक्रिय (सम्भावित घटना पहिचान, पैरवी, रोकको लागि परामर्श र घटना घटिहालेको अवस्थामा उजुरी) रुपमा काम गर्दै आएका हुनु पर्नेछ।

४. वडाको सार्वजनिक ठाउँमा बालविवाह विरुद्धका सचेतनामूलक सूचना संदेश बोर्डहरू राखिएको हुनु पर्नेछ।

५. विवाह गर्ने व्यक्ति वा निजको परिवारले नजिकको बाल क्लब वा बाल अधिकार समितिबाट स्वीकृति वा सिफारिस लिएर मात्र विवाह गर्ने परिपाटी कायम भएको हुनेछ।

६. नजिकको स्वास्थ्य संस्थाको तथ्यांक अनुसार बालविवाह मुक्त क्षेत्र घोषणा गर्ने वर्षमा २१ वर्ष उमेर नपुग्दै बच्चा जन्माउने आमाहरूको संख्या शून्य रहको हुनु पर्नेछ।

७. स्थानीय सरकारले (गाउँपालिका वा वडा कार्यालयहरू) वार्षिक रुपमा बालविवाह न्यूनिकरण शिर्षकमा बजेट बढोत्तरी गरि नियमित रुपमा कार्यक्रम गर्दै गरेको हुनुपर्नेछ।

८. कक्षा ५ भन्दा माथिका सम्पूर्ण विद्यालयहरूमा किशोरी समूह गठन भई नियमित रुपमा विद्यालय तथा समुदायस्तरमा बालविवाह विरुद्ध सचेतनामूलक क्रियाकलापहरू संचालन गर्दै गरेको हुनु पर्नेछ।

नोट:- माथि उल्लेखित सूचकहरू मध्ये ९० प्रतिशत सूचकहरू प्राप्त गरेको अवस्थामा बालविवाह मुक्त टोल, वडा र पालिका घोषणा गर्न सकिने छ।

१६. रणनीति कार्यान्वयनका लागि सरोकारवालाको भूमिका

सि.न.	निकाय	भूमिका
१	स्वास्थ्य संस्था	✓ स्वास्थ्य क्षेत्रका कार्यक्रमहरूमा आवश्यकतानुसार बाल विवाह र स-सानो उमेरमा हुने गर्भधारणलाई निरुत्साहन गर्ने कार्यक्रमहरू समावेश गर्ने। ✓ बाल विवाहको विरुद्धको विषय किशोरकिशोरीमैत्री स्वास्थ्य सेवा कार्यक्रमसँग एकीकृत गर्ने।
२	शिक्षा शाखा तथा विद्यालयहरू	✓ विवाह विरुद्ध र बाल विवाहले पुर्‍याउने हानिका विषयका कार्यक्रमहरू विद्यालय एवं यसको जोखिममा रहेका समुदायसम्म पुर्‍याउने। ✓ बाल विवाहको जोखिममा परेका बालबालिका, विद्यालय बाहिरका बालबालिका वा पहिले नै बाल विवाह भई विभिन्न जोखिममा परेका बालिकाहरूका लागि उपयुक्त शैक्षिक कार्यक्रम संचालन गर्ने।
३	प्रहरी कार्यालय	✓ बाल विवाह रोकथाम वा निषेध गर्ने राष्ट्रिय कानूनको कार्यान्वयन गर्न र छाउपडी लगायत अन्य हानिकारक सामाजिक प्रथाको अन्त्य गर्न अन्तर्गतका निकायलाई प्रभावकारी रुपमा परिचालन गर्ने। ✓ विद्यमान नीति र कानून अनुसार बाल विवाह गर्ने गराउने व्यक्तिहरूलाई कानून बमोजिमको कारवाही गर्ने गराउने व्यवस्था सुनिश्चित गर्ने।
४	गाउँ पालिका तथा वडा कार्यालय	✓ बाल विवाह विरुद्धका कार्यक्रमहरूलाई स्थानीय बालमैत्री शासन कार्यक्रममा एकीकरण गरि बाल विवाह विरुद्धको अभियानलाई स्थानीय बालमैत्री शासनको अभिन्न अंगको रुपमा विकास गर्ने। ✓ स्थानीय विकास प्रक्रियामा किशोरकिशोरीको सार्थक सहभागिता वडाउने। ✓ पञ्जीकरण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने। ✓ बजेट व्यवस्थापन सहित प्रभावकारी कार्यक्रम संचालन गर्ने।
५	स्थानीय संचार माध्यम	✓ बाल विवाहबाट बालबालिकाको जीवनमा हुने नकारात्मक असर, विवाहको कानूनी उमेर, कानून उल्लंघन गर्दा हुने सजायका विषयका साथै बाल विवाह लाई नैतिक मूल्य र मान्यता विरुद्धको रुपमा आम नागरिकमा सचेतना गर्न आम संचारका माध्यमको परिचालन गर्ने।
६	नागरिक समाज	✓ बाल विवाहका विरुद्धमा सामाजिक जागरण ल्याउन पैरवी र सचेतनाका कार्यक्रम संचालन गर्ने। ✓ बाल विवाहको जोखिम रहेका क्षेत्रमा यस विरुद्धका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने। ✓ बाल विवाहको अन्त्य गर्ने कार्यमा सरकार, साझेदार संस्थाहरू र निजी क्षेत्रसंग सहकार्य गर्ने।
७	स्थानीय गैरसरकारी संस्था	✓ बाल विवाहका विरुद्धमा सामाजिक जागरण ल्याउनका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने। ✓ समुदाय तथा बस्ति स्तरमा बालविवाह बढि भएका क्षेत्रको अवस्था पहिचान गरि टोल स्तरमा सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने।
८	निजी क्षेत्र	✓ यातायात व्यवसायी, उद्योग बाणिज्य संघ जस्ता निजी व्यवसायी संघसंस्थाले बालविवाह भएको वा हुने सम्भावना देखेमा नजिकको प्रहरी चौकी वा सम्बन्धित परिवारलाई खबर गर्ने। ✓ सार्वजनिक यातायातमा यात्रा गर्ने किशोर किशोरीको जोडी भए उमेरको अनुमान गरी वा

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति-२०८१-१८

अम्बर बहादुर कुवर
गा.पा.अध्यक्ष

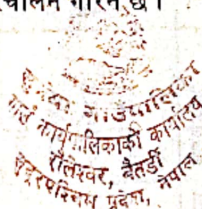
		संकास्पद देखिएमा नजिकको प्रहरी चौकीमा खबर गर्ने । ✓ संकास्पद बालबालिकाको उमेर सोधेर मात्रै यात्रा गर्न अनुमति दिने । ✓ बालविवाह गरी जोखिममा रहेका बालिकाहरुको राहत तथा पुनः स्थापनाका लागि सहयोग गर्ने ।
९	निगरानी समुह	✓ समुदाय तथा विद्यालयहरुमा गठन भएका बाल क्लब र महिला संजालहरुको सहभागितामा निगरानी समुह गठन भई सम्भावित घटना पहिचान, पैरवी, रोकको लागि परामर्श र घटना घटिहालेको अवस्थामा उजुरी जस्ता कार्य गर्ने छन् ।

१७. सहकार्य तथा समन्वय

यो रणनीति तथा कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि बाल विवाह अन्त्यको लागि क्रियाशील सबै संस्था तथा समुह र नेटवर्क हरूको सहयोग लिईने छ । पालिकामा रहेका आमासमुह, बाल क्लब, युवा क्लब, किशोरी समुह, किशोर समुह, अगुवा व्यक्ति दलित समुह संस्था, अपांगता भएका व्यक्तिहरुका संस्था समुह बाल विवाह बाट प्रभावित व्यक्ति तथा तिनका परिवारहरु लैंगिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत समुदाय कानून निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने निकाय तथा संयन्त्र राजनीतिक दल स्थानीय प्रहरी, स्वास्थ्य संस्था विद्यालय, धर्मगुरु, नागरिक समाज, गैरसरकारी संस्था, निजि संस्था पेशागत संस्था तथा संजाल आदि बहुपक्षीय समन्वय तथा सहकार्यमा साझा अभियानको रुपमा हाम्रो साझा गन्तव्य २०३० सम्म बालविवाहको अन्त्य भन्ने मूलमन्त्र अनुसर काम गरिने छ ।

१८. स्रोत व्यवस्थापन : यस रणनीतिक योजनामा समावेश भएका कार्य सम्पन्न गर्नका लागि देहाय अनुसार स्रोत व्यवस्थापन कार्यनीतिहरु अवलम्बन गरिनेछ ।

- वडा कार्यालय, गाउँपालिका, सामाजिक संघसंस्थाहरूसँग विद्यमान सेवा तथा स्रोतहरुको सदुपयोग र प्रभावकारी परिचालनका निम्ति आवश्यक समन्वय, सहकार्य तथा अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ । वडा कार्यालय र गाउँपालिकाबाट संचालित बालबालिका लक्षित कार्यक्रम यसै अन्तर्गत समावेश रहनेछन् ।
- यस रणनीतिक योजनाको विभिन्न सवाल तथा कार्यक्रममा केन्द्रीत रही आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने क्रियाकलापहरु स्वयं संचालन गर्न प्रेरित गर्ने गरी सरकारी कार्यालय एवम् स्थानीय तह, गैरसरकारी संस्थालाई आवश्यक प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग प्रदान गर्नका लागि स्थानीय, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी सामाजिक संस्थाहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । यसको लागि वडा समिति तथा गाउँपालिकाले समन्वय र सहकार्यका लागि उपयुक्त वातावरण सृजना गरी यस रणनीतिक योजनाको लागि आवश्यक बजेट खर्च जुटाईने छ । वडा स्तरमा वडा बाल अधिकार समिति, समुदायस्तरको बाल अधिकार समिति, बाल समुह, किशोरी समुह, गैर सरकारी संस्थाको सहकार्यमा स्रोत परिचालन गरिने छ ।

अस्मर बहादुर कुवर
गा.पा.अध्यक्ष

क्रियालाप	नतिजा	कार्य सम्पादन सूचक	समय सिमा	जिम्मेवार शाखा	अनुगमन तथा मुल्यांकन निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
बाल विवाह विरुद्ध सूचना तथा निगरानी र रोकथामका लागि समुदायमा आधारित निगरानी समूह गठन एवं पुर्नगठन गर्ने ।	अभिवृद्धिकरण तथा अन्तरकृपा संचालन भइ बाल विवाह अन्त्यका लागि परिचालन भएका हुने	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८१ फागुन देखि नियमित	शिक्षा, स्वास्थ्य महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	३५
निगरानी समूह गठन गरि उक्त समूहले बालविवाह अन्त्यका लागि छलफल संचालन गरी बाल विवाह सम्बन्धि घटनाको सूचना वडा कार्यालय तथा प्रहरी कार्यालयमा जानकारी गराउने।	निगरानी समूह गठन भइ नियमित बैठक संचालन भएको तथा बालविवाह सम्बन्धि सूचना गराएको हुने	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८१ फागुन देखि नियमित	शिक्षा, स्वास्थ्य महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	०
समुदायमा आधारित निगरानी प्रणाली निर्माण र सुदृढ बनाउन समुदाय, वडा कार्यालय, प्रहरी, जनप्रतिनिधिहरु बीच कार्यमूलक सम्बन्ध विस्तार गर्न नियमित बैठक सञ्चालन गर्ने।	समुदायमा निगरानी प्रणाली निर्माण भइ प्रणाली निर्माण बालविवाहका अन्त्य भएका हुने	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८१ बैशाख देखि नियमित	शिक्षा, स्वास्थ्य महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	५०
बाल विवाहका घटनाहरुको उजुरी वडा कार्यालय मार्फत न्यायिक समिति र प्रहरीमा गर्ने ।	बालविवाहका घटनाको उजुरी सम्बद्ध निकायमा भएको हुने	न्यायिक समिति र प्रहरीको प्रतिवेदन	२०८२ पौष देखि नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, जिसस	न्यायिक समिति युएनएफपीए	०
बाल विवाहका घटनाहरुको उजुरीको लागि पालिकामा हट लाइनको व्यवस्था गरि समाधान गर्ने	बाल विवाहका घटनाहरुको उजुरीको लागि पालिकामा हट लाइनको व्यवस्था भएको हुने	हट लाइनको रेकर्ड तथा प्रहरीको प्रतिवेदन	२०८२ बैशाख देखि नियमित	शिक्षा, स्वास्थ्य महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, जिसस	गाउँ पालिका नेपाल दुरसंचार	५०
समुदाय प्रहरी कार्यक्रम व्यापक रुपमा संचालन गर्ने	समुदाय प्रहरी कार्यक्रम प्रभावकारी रुपमा संचालन	रिपोर्ट तथा फोटो	२०८१ पौष देखि नियमित	महिला बालबालिका शाखा संग को समन्वयमा प्रहरी इकाई	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, जिसस	गाउँ पालिका प्रहरी इकाई	१६०

भरम सुन्दर कुवर

गा.पा.अध्यक्ष

मुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-२१

१९. अनुमानित बजेट सहितको आगामी पाँच वर्षे कार्ययोजना : बालविवाह अन्त्यका लागि मुर्नया गाउँपालिकाको अनुमानित बजेट सहितको आगामी पाँच वर्षे कार्ययोजना

(२०८१/८२-२०८५/८६)

क्रियाकलाप	नतिजा	कार्य सम्पादन सूचक	समय सिमा	जिम्मेवार शाखा	अनुगमन तथा मूल्यांकन निकाय	महयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
रणनीतिक उद्देश्य १. बाल विवाह अन्त्यका लागि स्थानीय रणनीति तथा कार्यक्रमहरु तय गरि प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्ने। गाउँपालिकाको बाल विवाह अन्त्य रणनीति निर्माण गरि कार्ययोजना सहित लागु गर्ने।	रणनीति निर्माण भई लागु भएको हुनेछ।	रणनीति योजना	२०८१ मङ्सिर	महिला बालबालिका शाखा	गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति	युएनएफपीए एनएफपीसी	२००
गाउँपालिकाको सबै वडाको बालविवाहको तथ्याङ्क संकलन तथा नियमित अद्यावधिक गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने।	तथ्याङ्क संकलन तथा नियमित अद्यावधिक भएको हुने	सबै वडाको बालविवाह को तथ्याङ्क संकलन तथा अद्यावधिक भएको हुनेछ।	२०८१ चैत्र	महिला बालबालिका तथा पञ्चिकरण शाखा	गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	२५०
गाउँपालिकाको भ्रि अभिभावक शिक्षा र कानुनी सचेतना कक्षा संचालन गर्ने।	अभिभावकहरुमा सचेतना बढेको हुने	निगरानी समूह बनेका	नियमित	महिला बालबालिका	गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	८००
पालिकाको बालबालिकाको स्थिति पत्र सार्वजनिक गर्ने।	बालबालिकाको वास्तविक अवस्था पहिचान र योजना तय	बालबालिका को स्थिति पत्र प्रकाशन भएको हुनु	२०८२ अपाढ	महिला बालबालिका शाखा	गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	३००
वडा कार्यालयमा बाल विवाहका असरहरु र कानुनी प्राधानहरु सम्बन्धि जानकारीमूलक सूचना प्रदर्शन गर्ने।	बालविवाहका असरहरु र कानुनी जानकारी उल्लेख भएको पम्प्लेट छपाइ तथा वितरण हुने	सूचना प्रदर्शनी भएको हुने	नियमित ५ वर्ष	प्रशासन तथा स्वास्थ्य शाखा	गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	२००

अमर कुमार कुँवर
गा.पा. अध्यक्ष

मुर्नया गाउँपालिका
सुर्नया गाउँपालिकाको
सुर्नया गाउँपालिकाको
सुर्नया गाउँपालिकाको
सुर्नया गाउँपालिकाको

मुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-२०

क्रियालाप	नतिजा	कार्य सम्पादन	समय सिमा	जिम्मेवार शाखा	अनुगमन तथा मुल्यांकन निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
बाल विवाह अन्त्य रणनीतिको बार्षिक समिक्षा गर्ने र कार्ययोजना अध्यबधि गर्ने ।	रणनीति समिक्षा तथा कार्ययोजना अध्याबधि भएको	अपडेट रणनीति र योजना	हरेक आर्थिक वर्षको अन्त्यमा	गाउँ पालिका	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति,	गाउँ पालिका महिला बालबालिका शाखा	५०
रणनीतिक उद्देश्य २. बाल विवाह अन्त्यका लागि संस्थागत संरचना सुदृढिकरणका माध्यमबाट सरोकारवालाहरूको क्षमता विकास गरी परिचालन गर्ने ।							
बाल विवाह अन्त्यका लागि मनोविमर्शकर्ता र सामुदायिक मनोविमर्शकर्ताहरू मार्फत समुदायमा पारिवारिक संवाद, परामर्श सेवा संचालन गर्ने	मनोविमर्शकर्ताहरू मार्फत समुदायमा पारिवारिक संवाद, परामर्श सेवा संचालन भएको हुने	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८२ बैशाख देखि नियमित	शिक्षा, स्वास्थ्य र महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	१८०
बालबालिकामाथि हुने हरेक खाले भेदभाव, शोषण, कुटपिट, हिंसा, दुर्व्यवहारबाट बालबालिकाले आफूलाई सुरक्षित राख्ने विषयमा तालिम तथा अन्तकृया संचालन गर्ने । बाल हेल्पलाईन १०९८, जिप्रका १०० र महिला बालबालिका सेवा केन्द्र १०४ बारे जानकारी गराउने ।	बालबालिकाहरूमा कानुनी सचेतनामा बृद्धि भई बालविवाहमा कमि आएको हुनेछ	बार्षिक र नियमित रुपमा प्रत्येक वडा ५ वटा भन्दा बढी कार्यक्रम संचालन भएको	बार्षिक रुपमा नियमित	महिला बालबालिका शाखा	गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा कार्यान्वयन, समन्वय र अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	१७५
सबै विद्यालयहरूमा किशोरकिशोरी मैत्री सूचना केन्द्र स्थापना गर्ने तथा भएकालाई सुदृढीकरण गर्ने	किशोरकिशोरी मैत्री सूचना केन्द्र स्थापना भएको हुने	अनुगमन प्रतिवेदन र विद्यालयको निर्णय	२०८२ असार	शिक्षा शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, वि.ब्य.सं. पालिका अनुगमन समिति,	सा.वि.म., शि.वि.स.ई. युएनएफपीए	९०
बाल विवाह अन्त्यका लागि समुदायका अगुवा, शिक्षक, नागरिक अगुवाहरूका लागि अभिमुखिकरण र अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन गरि समुदायमा सचेतनामूलक अभियान संचालन गर्ने ।	समुदायका अगुवाहरूलाई अभिमुखिकरण तथा अन्तर्क्रिया संचालन भइ बाल विवाह अन्त्यका लागि परिचालन भएका हुने	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८१ फागुन देखि नियमित	शिक्षा, स्वास्थ्य र महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	४५०

सम्पन्न वडापुर बुन्ने

गा.पा.अध्यक्ष

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-२२

क्रियाकालप	नतिजा	कार्य सम्पादन सूचक	समय सिमा	जिम्मेवार शाखा	अनुगमन तथा मुल्यांकन निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
विद्यालयमा स्थापना गरिएका किशोरकिशोरी भैत्री सूचना: केन्दलाई सक्रिय बनाउनका लागि बार्षिक कार्य योजना निर्माण गर्ने	बार्षिक कार्य योजना निर्माण भएको हुने	कार्ययोजना को कपी	२०८२ भाद्र नियमित	शिक्षा शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, वि.व्य.स. पालिका अनुगमन समिति,	सा.वि.म., शि.वि.स.ई. युएनएफपीए	८०
संघीय, प्रदेश सरकार र अन्य सरोकारवालाहरुको समन्वय र सहकार्यमा किशोरी लक्षित विशेष प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रम लागु गर्ने ।	किशोरी लक्षित विशेष प्राविधिक शिक्षा लागू भएको	विभिन्नतह का सरकारको निर्णय	नियमित	शिक्षा शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, वि.व्य.स. पालिका अनुगमन समिति,	सा.वि.म., शि.वि.स.ई. युएनएफपीए	१८००
छोरी जन्मेपछि तत्काल पालिकाले छोरीको नाममा २० वर्षे शर्त सहितको खाता खोलीवालविवाहमा नपरेका सबै किशोरीलाई मात्र भुक्तान हुने गरि निश्चित रकम जम्मा गर्ने ।	छोरीको नाममा बैंक खाता खोली रकम जमा भएको हुने	खाता खोलेको रेकर्ड	कार्ययोजना शुरु भएको एक वर्ष र नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति,	सामाजिक विकास मन्त्रालय	१०००
छोरीको विवाह हुन पूर्वको अवधिका लागि गुणस्तरीय उच्च शिक्षा र स्वास्थ्यको पहुँच सुनिश्चितता गर्ने अतिरिक्त र विशेष छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्ने ।	विशेष छात्रवृत्ति कोषस्थापना भएको हुने	छात्रवृत्ति वितरण गरेको रेकर्ड	कार्ययोजना शुरु भएको एक वर्ष र नियमित	शिक्षा शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति,	सा.वि.म., शि.वि.स.ई	५००
वालविवाहका परिणामका बारेमा स्थानीय एफएम रेडियो र सामाजिक संजाल मार्फत सन्देशमूलक सूचना प्रवाह गर्ने ।	स्थानीय एफएमबाट सन्देशमूलक सूचना प्रवाह भएको हुने	एफएम रेडियोसंगको सम्झौतापत्र	२०८१ मंसिर देखि नियमित	महिला बालबालिका /स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति,	साविका, स्वासेका, युएनएफपीए	५०
बाल विवाह मुक्त टोल, वडा र नगर घोषणा कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	हेरक वर्ष कमिमा २ वडा बाल विवाह मुक्त टोल, वडा र नगर घोषणा भएको हुने	बाल विवाह मुक्त घोषणा भएको प्रतिवेदन तथा फोटोहरु	२०८१ मंसिर देखि नियमित	महिला बालबालिका तथा पञ्जीकरण शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	३०० प्रतिवर्ष
बाल क्लब गठन, पुनःगठन र नियमित परिचालन ।	बाल क्लबहरु नियमित सक्रिय रुपमा परिचालन भएका	बाल क्लब अध्यावधि डाटा	वार्षिक रुपमा नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	महिला बालबालिका शाखा	१००
बाल विवाह अन्त्यका लागि किशोर किशोरीहरुलाई	सामाजिक तथा वित्तिय	कार्यक्रम	२०८१	शिक्षा,	स्थानीय वाल अधिकार	युएनएफपीए	२००

सुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-२३

अध्यक्ष
सुर्नया गा.पा. अध्यक्ष

सुर्नया गाउँपालिका
सुर्नया गाउँपालिका
सुर्नया गाउँपालिका

क्रियालालप	नतिजा	कार्य सम्पादन सूचक	समय सिमा	जिम्मेदार शाखा	अनुगमन तथा मुल्यांकन निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
सामाजिक तथा वित्तीय सीप सम्बन्धि रुपान्तरण प्याकेज संचालन गर्ने	सीप सम्बन्धि रुपान्तरण प्याकेज संचालन भएको हुने	संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	फागुन देखि नियमित	स्वास्थ्य महिला बालबालिका शाखा	समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	तथा अन्य सहयोगी संस्था	
उद्देश्य ३. बाल विवाहको जोखिममा रहेका समुदाय लक्षित कार्यक्रमहरू तय गर्ने ।							
महिला सामुदायिक स्वास्थ्य स्वयंसेविका, आमा समूह, महिला सहकारी संस्था, सामुदायिक सिकाइ केन्द्र, किशोरकिशोरी संजाल, बालक्लब, बालसंजाल, किशोरी संजाल, निगरानी समूह, जुरेस, युरेस, स्काउट, युवा क्लब तथा समूह बैठकमा बाल विवाहका परिणामका बारेमा छलफल अभिमुखिकरण गरि उनीहरू मार्फत समुदायमा सचेतनामूलक अभियान संचालन र उजुरी प्रक्रिया बारे जानकारी	अभिमुखिकरण तथा अन्तरक्रिया संचालन भइ बाल विवाह रोकिएका हुनेछन्	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८१ फागुन देखि नियमित	शिक्षा, स्वास्थ्य महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, पालिका समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	५०
बालविवाह को जोखिम बढी बहेको वस्ती पहिचान तथा विशेष कार्यक्रम गर्ने । (जस्तै मागमा आधारित आयआर्जन सहयोग कार्यक्रम)	बस्ति विशेष आम्दानी वृद्धि कार्यक्रम संचालन मा आएको हुनेछ	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८१ माघ देखि नियमित	गाउँपालिका महिला बालबालिका शाखाको मा अगुवाई मा कृषि तथा पशु शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, पालिका समिति, जिसस	गाउँपालिका महिला बालबालिका शाखाको मा अगुवाई मा कृषि तथा पशु शाखा	५१३९
बाल विवाह अन्त्य अभियान संचालन गर्न पालिका भित्र Role model हरू पहिचान गरी परिचालन गर्ने	बालविवाहको अन्त्यकालागि पालिकामा रोलमोडलहरू परिचालन भएका हुने	पालिकामा संचालन गरेका कृयाकलाप को फोटो तथा प्रतिवेदन	२०८२ वैशाख देखि नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, पालिका समिति,	सा.वि.म., युएनएफपीए	१००
आमा समूहका नियमित बैठकहरूमा बाल विवाह	आमा समूहमा नियमित	कार्यक्रम	२०८१	स्वास्थ्य	स्थानीय बाल अधिकार	युएनएफपीए	१००

डा. प्रभाकर पौडेल

मुर्नया गाउँपालिका बालविवाह अन्त्य रणनीति - २०८१-२४

क्रियालालप	नतिजा	कार्य सम्पादन सूचक	समय सिमा	जिम्मेवार शाखा	अनुगमन तथा मूल्यांकन निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
रुपमा सम्बन्धि अन्तरक्रिया तथा छलफल गर्ने	रुपमा वालविवाह सम्बन्धि छलफल तथा अन्तरक्रिया भएको हुने	संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	फागुन देखि नियमित	महिला बालबालिका शाखा	समिति, पालिका, अनुगमन समिति,	तथा अन्य सहयोगी संस्था	
वारिक र मानवीय सम्बन्ध सुदृढीकरण गर्नका अन्तरपूस्ता सम्बाद, पारिवारिक सम्बाद सम्म संचालन गर्ने	सबै वडामा अन्तरपूस्ता सम्बाद, पारिवारिक कार्यक्रम संचालन भएको हुने	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८२ बैशाख देखि नियमित	महिला बालबालिका, शिक्षा / स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	४५०
किशोरीहरुको समूह गठन गरी वालविवाह को अभियान संचालन गर्ने	वालविवाह विरुद्धको अभियान संचालन नियमित हुने।	अभियानको उपस्थिति र फोटोहरु	२०८२साल बैशाख देखि	शिक्षा शाखा	स्थानीय वाल अधिकार समिति, वि.ब्य.स. पालिका अनुगमन समिति,	सा.वि.म., शि.वि.स.ई. युएनएफपीए	४५०
वेवाह अन्त्यका लागि सम्भाव्य किशोर हरुका लागि सामाजिक तथा वित्तीय सीप रुपान्तरण प्याकेज संचालन गर्ने	रुपान्तरण प्याकेज संचालन भएको हुने	उपस्थिति तथा फोटो	२०८१ चैत्र देखि नियमित	महिला बालबालिका शाखा/उदधम शाखा	स्थानीय वाल अधिकार अनुगमन समिति, जिसस	साझेदार संस्था, युएनएफपीए	५४०
रुपान्तरण प्याकेज संचालन भएको हुने	रुपान्तरण प्याकेज संचालन भएको हुने	उपस्थिति तथा फोटो	२०८१ चैत्र देखि नियमित	महिला वाल बालिका शाखा	स्थानीय वाल अधिकार अनुगमन समिति,	साझेदार संस्था, युएनएफपीए	४५०
पारीवारीक सम्बाद कार्यक्रम लक्षित संचालन भएको हुने	कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन तथा फोटोहरु	कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन तथा फोटोहरु	२०८२ वैशाख देखि नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय वाल अधिकार अनुगमन समिति, जिसस	साझेदार संस्था, युएनएफपीए	५००
गृहवाट प्रभावित एवं वाल विवाहको रहेका किशोरकिशोरीहरु मनोसामाजिक स्वास्थ्य उपचार प्रदान गर्ने	प्रभावितहरुलाई सुरक्षित आवास गृहमा संरक्षण प्रदान भएको हुने	सुरक्षित आवास गृह तथा प्रहरी प्रतिवेदन	२०८२ वैशाख देखि नियमित	महिला बालबालिका र स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय वाल अधिकार अनुगमन समिति,	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	१००
गृहवाट प्रभावित एवं वालविवाहको रहेका किशोरकिशोरीहरुलाई सीपमूलक	प्रभावितहरुलाई सुरक्षित आवास गृहमा सुरक्षित भएको हुने	सुरक्षित आवास गृहमा सुरक्षित भएको हुने	२०८२ वैशाख देखि	महिला बालबालिका र स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय वाल अधिकार अनुगमन समिति,	युएनएफपीए तथा अन्य	१००

४४. बाल विवाह अन्त्यका लागि संचालित कार्यक्रमहरुमा बहुपक्षिय संलग्नता सुनिश्चित गरि प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्यांकन प्रणाली विकास गर्ने।

क्रियालप	नतिजा	कार्य सम्पादन सूचक	समय सिमा	जिम्मेवार शाखा	अनुगमन तथा मुल्यांकन निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
तालीम प्रदान गरी उनीहरूका लागि रोजगारी सृजना गर्ने	संरक्षण प्रदान भएको हुने	तथा प्रहरी प्रतिवेदन	नियमित	स्वास्थ्य शाखा	समिति,	सहयोगी संस्था	
बालविवाहबाट प्रभावित एवं बाल विवाहको जोखिममा रहेका किशोरकिशोरीहरूको संरक्षण, सीपमूलक तालीम प्रदान तथा व्यवसाय संचालन सहयोगका लागि छुट्टै अक्षय कोषको व्यवस्था गर्ने	प्रभावितहरूलाई सुरक्षित आवास गृहमा संरक्षण प्रदान भएको हुने	सुरक्षित आवास गृह तथा प्रहरी प्रतिवेदन	२०८२ बैशाख देखि नियमित	महिला बालबालिका र स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय बाल पालिका समिति, पालिका समिति,	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	१००
बालविवाह विरुद्धका सचेतना कार्यक्रम संचालन गरी विद्यालय बाहिर रहेका किशोरकिशोरीहरू शसक्त गरी विद्यालय पुनः भर्ना गर्ने अभियान संचालन गर्ने	विद्यालयको भर्नादरमा वृद्धि भएको हुने।	विद्यालयको भर्ना रजिष्टर को रेकर्ड	प्रत्येक आ व को बैशाख महिनामा	शिक्षा शाखा	स्थानीय बाल पालिका समिति, वि.ब्य.स. पालिका अनुगमन समिति,	सा.वि.म., शि.वि.स.ई. युएनएफपीए	१५०
विद्यालय बाहिर रहेका किशोरकिशोरीहरूको तथ्यांक संकलन तथा पहिचान गरि उनीहरूको आवश्यकता अनुसार सीपमूलक तालीमहरू संचालन गर्ने	आवश्यकतामा आधारित सीपमूलक तालीमहरू संचालन भएको हुने।	तालिमको उपस्थिति र फोटोहरू	२०८२ साल भित्र	शिक्षा शाखा	स्थानीय बाल पालिका समिति, वि.ब्य.स. पालिका अनुगमन समिति,	सा.वि.म., शि.वि.स.ई. युएनएफपीए	४५०
बाल विवाहको जोखिममा रहेका किशोरकिशोरीहरूका अभिभावकहरूलाई बाल विवाहका परिणाम र प्रभावहरू सम्बन्धि सचेतना संचालन गर्ने।	बाल विवाहका परिणाम र प्रभावहरू सम्बन्धि सचेतना संचालन भएको हुने	प्रगति प्रतिवेदन तथा फोटोहरू	२०८२ बैशाख देखि नियमित	शिक्षा, स्वास्थ्य र महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल पालिका समिति,	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	९२
बाल विवाहबाट प्रभावित किशोरकिशोरीहरूलाई आवश्यकता अनुसार सुरक्षित आवास गृहमा संरक्षण प्रदान गर्न प्रेरण गर्ने।	प्रभावितहरूलाई सुरक्षित आवास गृहमा संरक्षण प्रदान भएको हुने	सुरक्षित आवास गृह तथा प्रहरी प्रतिवेदन	२०८२ बैशाख देखि नियमित	महिला बालबालिका र स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय बाल पालिका समिति,	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	१००
सामाजिक, सांस्कृतिक अभियान कार्यक्रम (मेला, मेला/जात्रा) हरूमा बाल विवाहको विरुद्ध विभिन्न सचेतना गर्ने।	स्थानीय मेला, तथा जात्रामा बाल विवाहको सचेतनामूलक कृयाकलापहरू संचालन भएको हुने	सचेतना संचालन प्रतिवेदन तथा फोटोहरू	२०८१ चैत्र देखि नियमित	स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय बाल पालिका समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	२०० प्रति वर्ष

आमर वतापुर कुनै
वासी नभएको
गर्नुका लागि
गर्नुका लागि
गर्नुका लागि

क्रियाकालाप	नतिजा	कार्य सम्पादन सूचक	समय सिमा	जिम्मेवार शाखा	अनुगमन तथा मूल्यांकन निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
प्रारम्भिक गुरु, धामी, झाँक्रीहरूलाई छोरछोरीबीच गरिने भेदभाव र बाल विवाह अन्त्यका लागि सोच, व्यवहार परिवर्तन सम्बन्धि अभिमुखिकरण तथा अन्तरक्रिया संचालन गरि सचेतनामूलक अभियान संचालन गर्ने	बालविवाह अन्त्यका लागि अभिमुखिकरण तथा अन्तरक्रिया संचालन भएको हुने	कार्यक्रम संचालन प्रतिवेदन तथा फोटो	२०८१ फागुन देखि नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	सा.वि.म, साविका, स्वासेका, युएनएफपीए	१८०
उद्देश्य ५. बाल विवाह अन्त्यका लागि स्रोतको पहिचान, विनियोजन र प्रभावकारी परिचालन गर्ने ।							
पालिकाले बाल विवाहको अन्त्यका लागि छोरछोरीबीच विभेद निराकरण गर्न नियमित कार्यक्रम संचालन गर्दा cross cutting रुपमा सचेतना अभियान संचालन गर्ने	पालिकाको नियमित कार्यक्रमहरूमा बालविवाहको बारे जानकारी दिएको हुने	अभियान संचालन प्रतिवेदन	२०८२ वैशाख देखि नियमित	सबै विषयगत शाखाहरू र काम गर्ने संघ संस्थाहरू	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	सा.वि.म., युएनएफपीए	०
पालिकामा कार्यरत स.स.हरूको पहिचान गरी यस कार्ययोजनालाई सघाउने र योगदान पुग्ने गरी एकिकृत कार्यक्रम संचालन गर्ने पहल र समन्वय गर्ने ।	सरोकारवालाहरूको बैठक गरि संयुक्त कार्यक्रम तय भएको	बैठक संचालन माइनुट	नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	साझेदार संस्था, युएनएफपीए	०
पालिकाको योजना तर्जुमा चरणमा सहभागिता अनिवार्य गर्ने ।	योजना चरणमा सहभागिता भएको हुनेछ ।	बैठक संचालन माइनुट	नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	साझेदार संस्था, युएनएफपीए	०
पालिकाको वार्षिक कार्यक्रम संचालनका लागि दानु निकाय, स्थानीय गैर सरकारी संस्था र सरोकारवालाहरूको सहकार्य र साझेदारीका लागि एकद्वार प्रणालीमा आवद्ध गर्ने	प्रभावितहरूलाई सुरक्षित आवास गृहमा सुरक्षण प्रदान भएको हुने	सुरक्षित आवास गृह तथा प्रहरी प्रतिवेदन	२०८२ वैशाख देखि नियमित	महिला बालबालिका र स्वास्थ्य शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	५०
बाल विवाहका घटना, बाल विवाह विरुद्ध कार्यक्रमको अनुगमनका लागि पालिकामा गठित अनुगमन संयन्त्रलाई जिम्मेवार बनाइ नियमित अनुगमन गर्ने	अनुगमन संयन्त्रबाट अनुगमन नियमित भएको हुने	अनुगमनको फोटो र प्रतिवेदन	हरेक वर्ष नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	५०
बाल विवाहका घटना, बाल विवाह विरुद्ध समुदायमा संचालित कार्यक्रमहरूको वडास्तरमा समिक्षा, अनुगमन मूल्यांकन गर्ने	वडास्तरमा अनुगमन तथा समिक्षा भएको हुने	अनुगमनको फोटो तथा समिक्षा	हरेक वर्ष नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार समिति, पालिका अनुगमन समिति, जिसस	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	५४

सुर्नया गाउँपालिका बालबिवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-२७

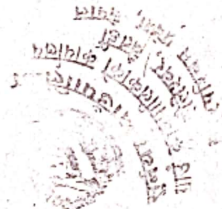
सुर्नया गाउँपालिका बालबिवाह अन्त्य रणनीति -२०८१-२७

क्रियाकालप	नतिजा	कार्य सम्पादन सूचक	समय सिमा	जिम्मेवार शाखा	अनुगमन तथा मुल्यांकन निकाय	सहयोगी निकाय	अनुमानित लागत (रु हजार मा)
कार्ययोजना कार्यान्वयन सम्बन्धि प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी सार्वजनिक गर्ने र प्रदेश र संघीय सरकारमा पेश गर्ने।	प्रगति प्रतिवेदन पेश गरेको हुने	प्रतिवेदन / प्रगति प्रतिवेदन फोटोहरु	नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय समिति, पालिका समिति, स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, पालिका अनुगमन समिति,	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	०
कार्ययोजना कार्यान्वयनको प्रभावकारीता बारे वार्षिक समिक्षा गर्ने र समिक्षाबाट आएको सुझावको आधारमा कार्ययोजना अद्यावधिक गर्ने।	नियमित रूपमा समीक्षा भइ कार्य योजना अद्यावधिक भएको हुने	समिक्षा गोष्ठीको उपस्थिति तथा प्रतिवेदन	वार्षिक रूपमा नियमित	महिला बालबालिका शाखा	स्थानीय बाल अधिकार अनुगमन समिति, पालिका अनुगमन समिति,	युएनएफपीए तथा अन्य सहयोगी संस्था	१००
यस रणनीति अवधिको जम्मा बजेट रु एक करोड पैसठ्ठी लाख पच्चीस हजार रहेको छ भने वार्षिक रूपमा रु पचास लाख भन्दा बढी बजेट बिनियोजन गरेर बाल बिवाहको अन्त्यको लागि प्रभावकारी काम गर्न सकिन्छ। यस रणनीति योजनामा सहयोगी निकायको रूपमा समेटिएको युएनएफपीए, एनएफसिसि ले श्रोतको उपलब्धताको आधारमा आवश्यक आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने गरि जिम्मेवारी प्रदान गरिएको छ।							
							१६५२५

Smr
गोरे बहादुर राई
गा.पा.अञ्चल

अनुसुचिहरू
क. पालिकाको बैठकका उपस्थिति र माइन्पूटहरू

ख. पालिकाको बैठकका फोटोहरू

ग. कार्यक्रमका मुख्य मुख्य नाराहरू
छोरा र छोरी, दुवै बराबरी।
बाल अधिकारको संरक्षण, सामाजिक विकासको प्रवर्धन।
बिहेवारी, बीस वर्ष पारी।
स्वस्थ र सक्षम बालबालिका, बालविवाह मुक्त सुर्नया गाउँपालिका।
गुणस्तरीय शिक्षा, हामी सबैको सदिच्छा

घ. संक्षिप्त शब्दावलीको जानकारी
सा.वि.म. = सामाजिक विकास मन्त्रालय
जिसस = जिल्ला समन्वय समिति
जि.प्रशा.का. = जिल्ला प्रशासन कार्यालय
सा.वि.का. = सामाजिक विकास कार्यालय
शिविसई = शिक्षा विकास तथा समन्वय ईकाई
स्वासेका = स्वास्थ्य सेवा कार्यालय
यूएनएफपीए = संयुक्त राष्ट्र संघीय जनसंख्या विकास कोष
गैसस = गैरसरकारी संस्था
NFCC: नेपाल परिवार स्याहार केन्द्र
UNFPA: United Nations Fund for Population Activities

ड. स्रोत तथा सन्दर्भ सामग्री
नेपालको संविधान, २०७२
बाल विवाह अन्त्यका लागि राष्ट्रिय रणनीति, २०७२
मुलुकी देवानी संहिता, २०७४
मुलुकी अपराध संहिता, २०७४
स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
प्रदेश सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४
बालबालिकासम्बन्धी ऐन, २०७५
प्रदेश बालिकासम्बन्धी ऐन, २०७६

अम्मर बहादुर
गाउँपालिका

+ समाप्त